

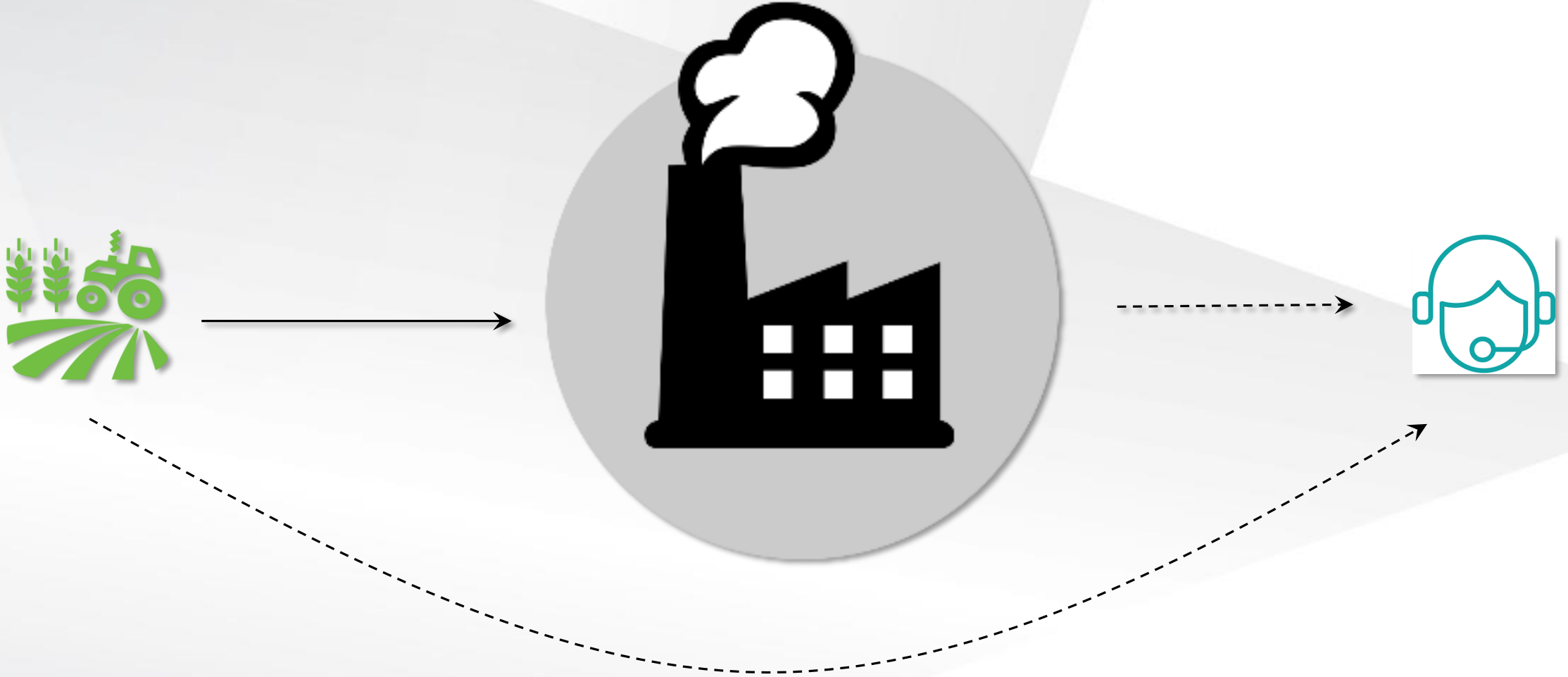
Türkiye Ekonomisinin İstihdam, Sanayi ve Katma Değer Dağılımı

Prof.Dr. Öner Günçavdı

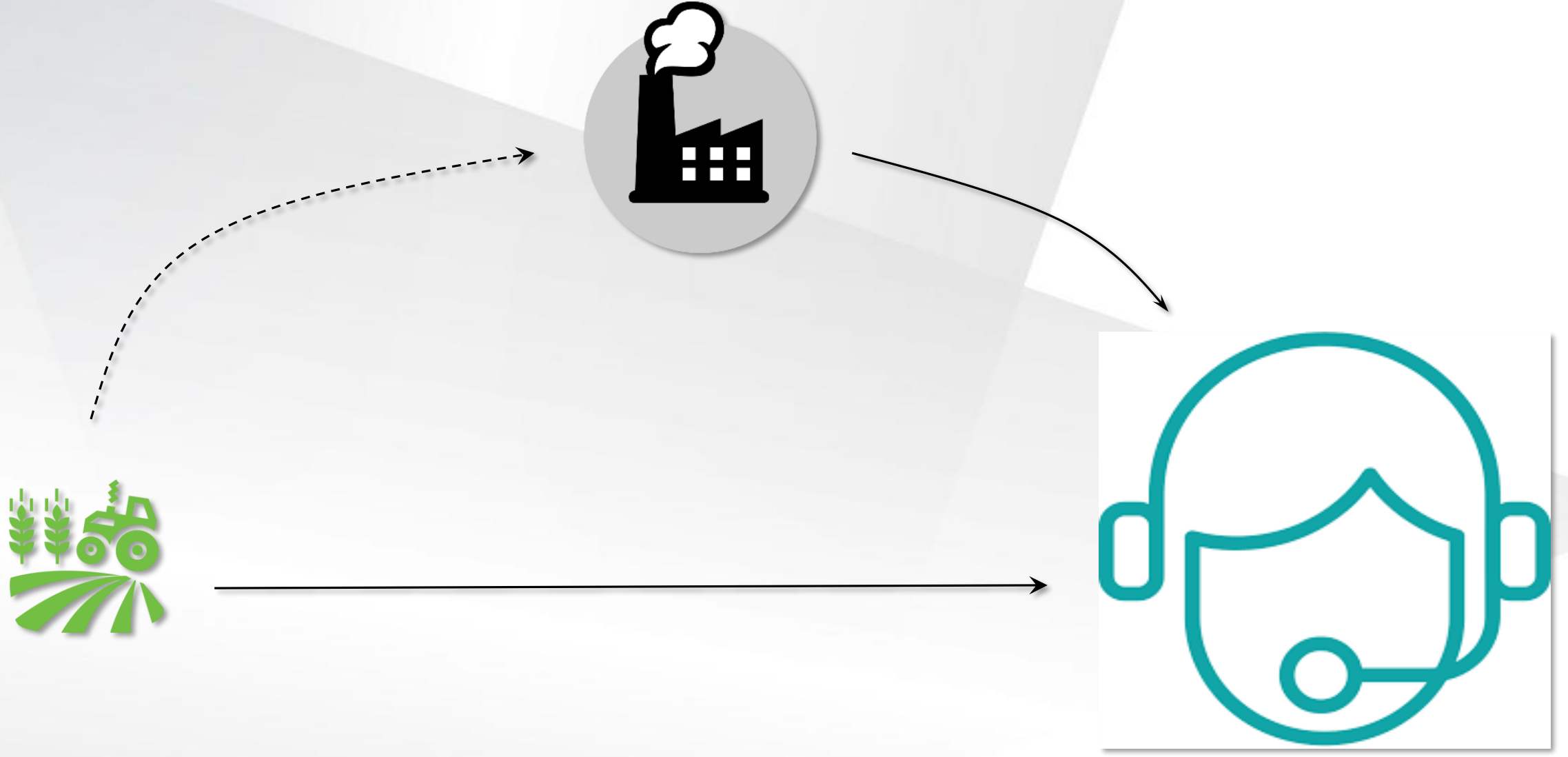
**İTÜ İşletme Fakültesi
İşletme Mühendisliği Bölümü**

**13 Kasım 2018
MAÇKA, İSTANBUL**

«Sanayileşme» nedir? – Kaldorgil yaklaşım

«Sanayisizleşme» nedir?

«Yeni» bir sanayileşme stratejisi için uluslararası kurumsal çevre, kısıtlar ve mevcut durum hakkında görüşler

- «Sanayileşmedeki günümüzdeki genel eğilimler ve (erken) «sanayisizleşme» sorunu
- Globalleşme, beraberinde gelen kurumsal dönüşüm ve etkileri
- Teknolojik gelişme ve erişilebilirliği»

(Erken) «sanayisizleşme» eğilimi-1

Figure 2
Employment in manufacturing
(Total percentage)

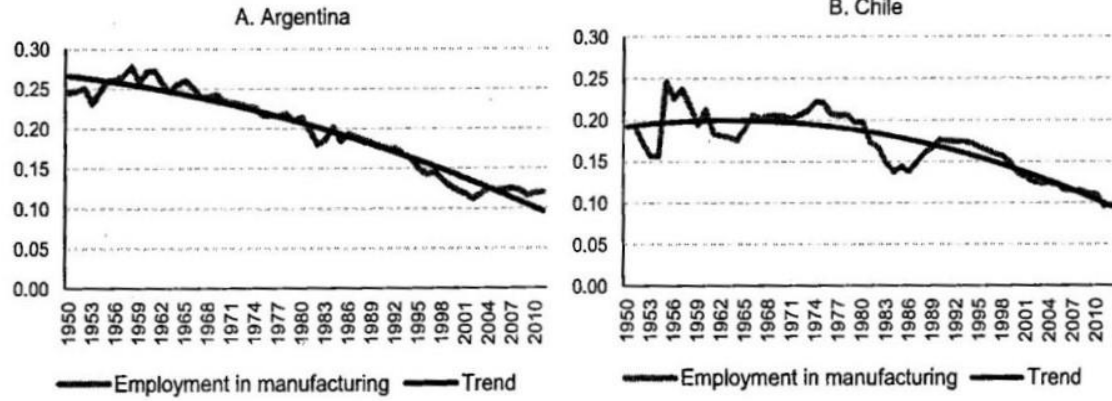
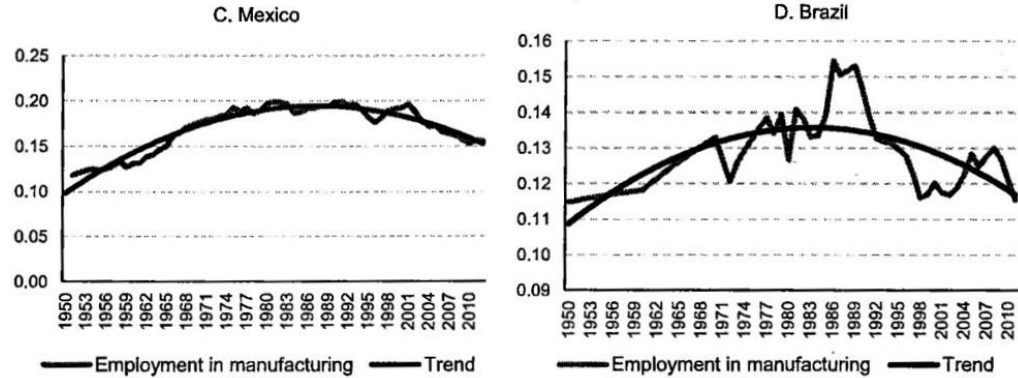

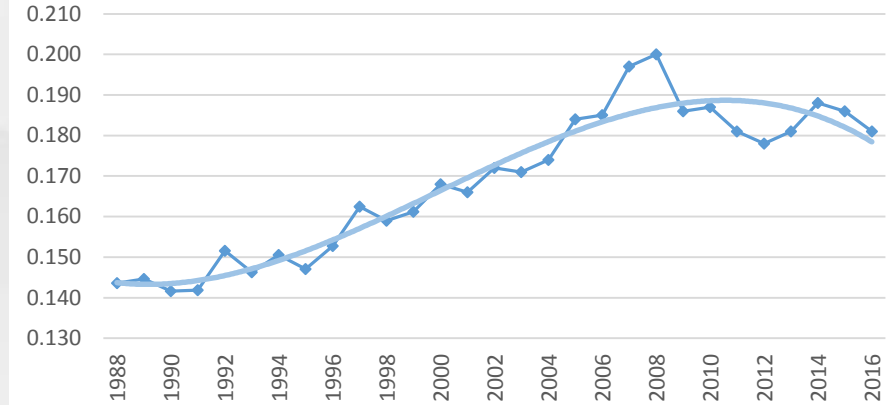
Figure 2 (concluded)

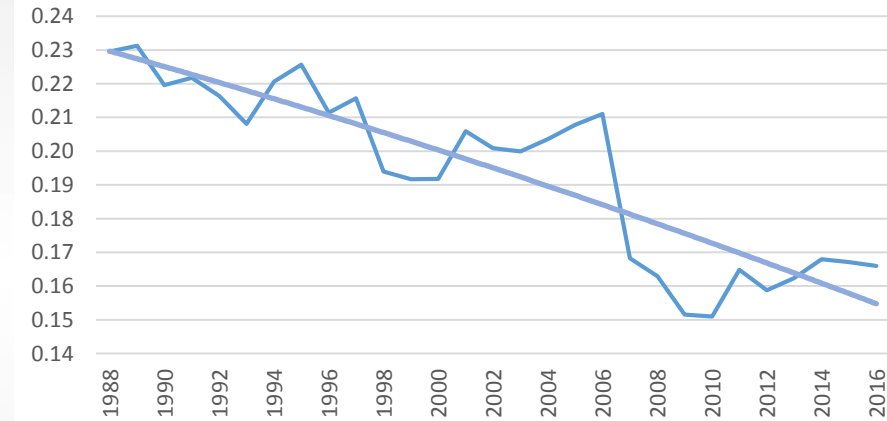
Source: Authors' calculations with data from Timmer and de Vries (2014).

TÜRKİYE

Toplam istihdamda imalatın payı (%)

Toplam katma değerde imalatın payı (%)

(Erken) «sanayisizleşme» eğilimi-2

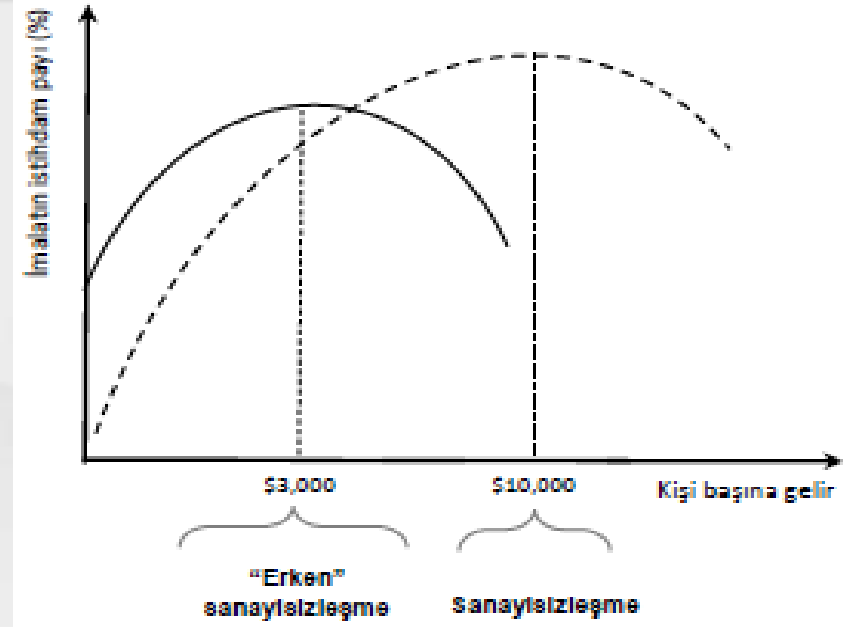
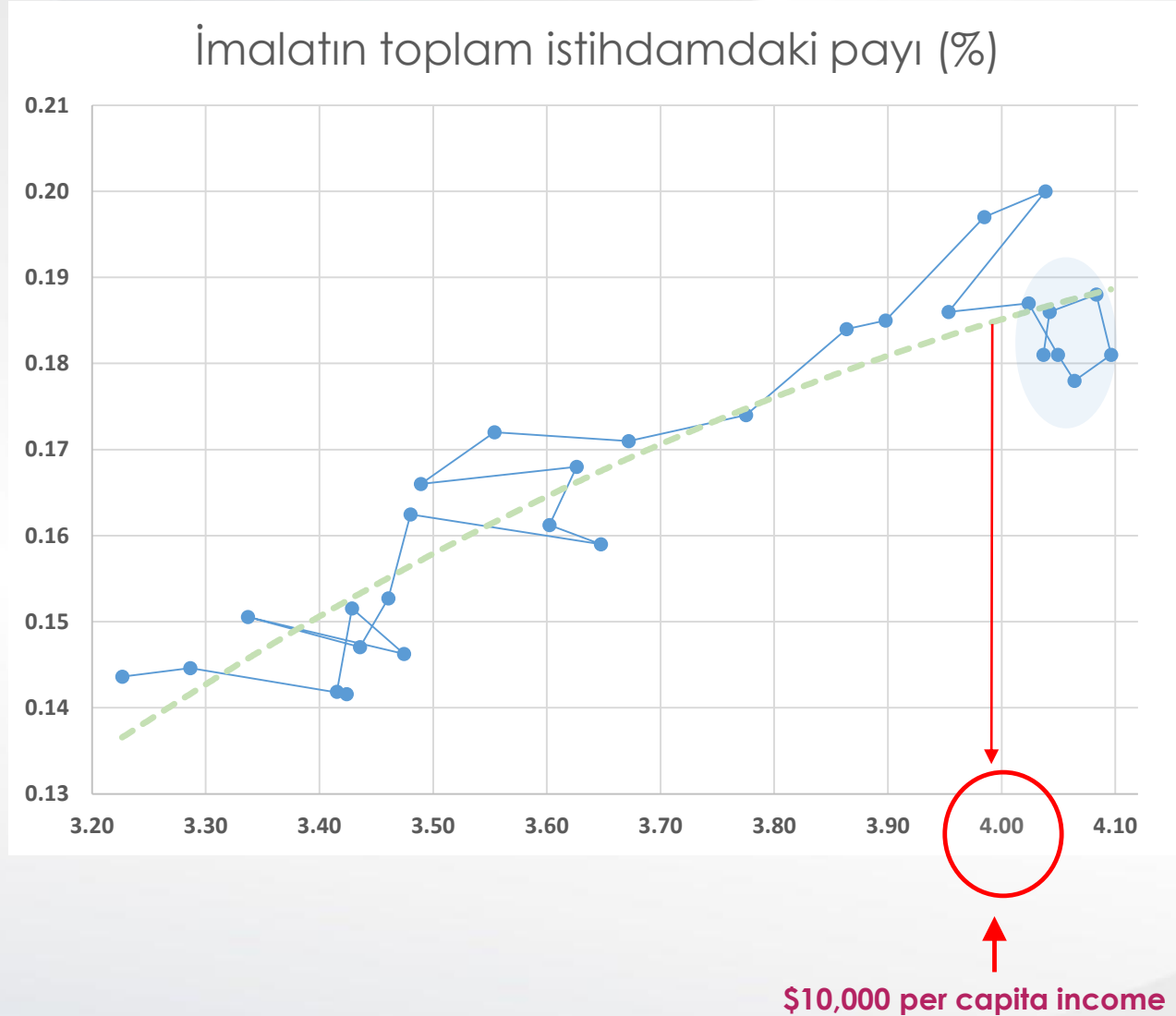
	İmalat ve genel büyüme oranları arasındaki fark (%)		
	1970-1980	1980-1993	1993-2003
ASIA			
China	5.3	1.5	1.9
India	1.2	1.1	0.8
Indonesia	6.8	6.0	1.7
Korea	7.6	3.2	1.7
Malaysia	3.8	4.1	1.4
Pakistan	0.5	1.3	0.9
Philippines	0.1	-0.6	-0.3
Sri Lanka	-2.2	2.7	1.1
Thailand	3.4	2.6	2.1
LATIN AMERICA			
Argentina	-1.2	-0.4	-1.2
Bolivia	1.5	-	-0.1
Brazil	0.9	-1.9	-0.3
Chile	-2.6	-0.7	-1.6
Colombia	0.4	-0.2	-4.3
Ecuador	1.0	-2.1	-0.6
MEXICO	0.7	0.5	0.1
Peru	-	-	-0.6
Venezuela	2.2	-0.8	-1.1
TURKEY	1.3	1.5	1.5

Sanayileşmeye
devam edenler
ülkeler

«Sanayisizleşen» ülkeler

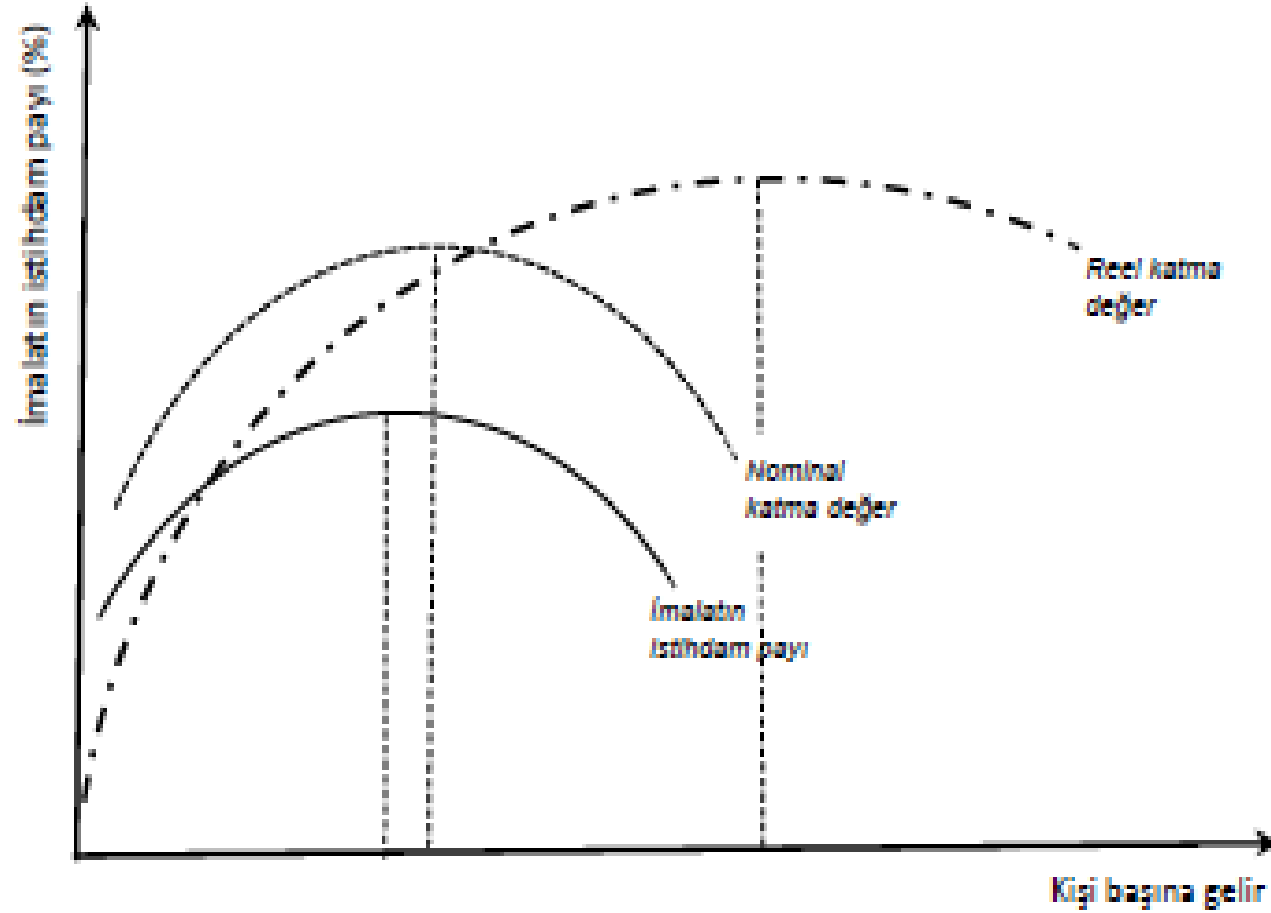
2004 – 2017 dönemde, Türkiye ekonomisi için bu fark sıfıra yaklaşmaktadır. «Türkiye Sanayi Strateji Belgesi» sayfa 20’de yer alan Tablo 7’deki rakamlara göre bu fark, 2002-2014 dönemi için -0,12 olarak hesaplanmaktadır. Bu da 2002 -2014 döneminde, Türkiye için de «sanayisizleşme» eğilimin başladığının bir göstergesidir.

(Erken) «sanayisizleşme» eğilimi-3

Yapılan ampirik çalışmalara göre, gelişmiş piyasa ekonomilerindeki imalatın toplam istihdam içindeki payı, kişi başına gelirin \$10000-15000 ulaştığı noktadan itibaren düşüş göstermektedir (Castillo ve Neto, 2016). Bu da «sanayisizleşmenin» bir göstergesi olarak kabul edilir. Ancak bu gösterimde kur etkisinin de dikkate alınması gerekmektedir.

Nisbi fiyatların önemi

Ülkeler geliştikçe, imalat sanayi ürünleri giderek ucuzlamakta, bu sektörün nominal olarak katma değeri reel değerinden çok daha hızlı ve önce maksimuma ulaşmaktadır. Bu da cari fiyatlarla imalat sektörünün toplam katma değer içindeki payının azalmasına yol açmaktadır. Bugün ülkemizde de buna benzer bir durum yaşanmaktadır. Ülkemizdeki makroekonomik gelişmeler de nisbi fiyatların imalatın aleyhine gelişmesine yol açmıştır.

(Erken) «sanayisizleşmenin» nedenleri

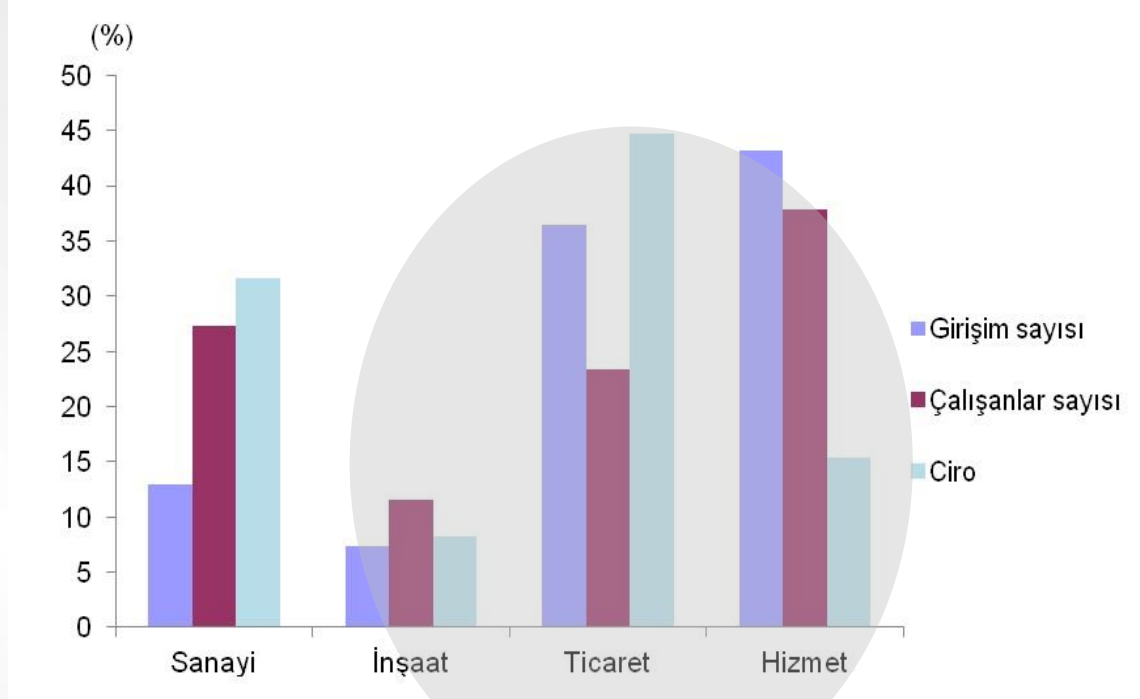
- Küreselleşme
- Teknolojik gelişme ve bolluğu
- Küresel likidite bolluğu
- Ülkelerin izledikleri harcama politikaları ve bunun yol açtığı nisbi fiyatlardaki bozulma
- Siyaset kurumunun hızlı ve kolay büyüme arzusu

«Sanayisizleşmeden» endişe duymalı mıyız?

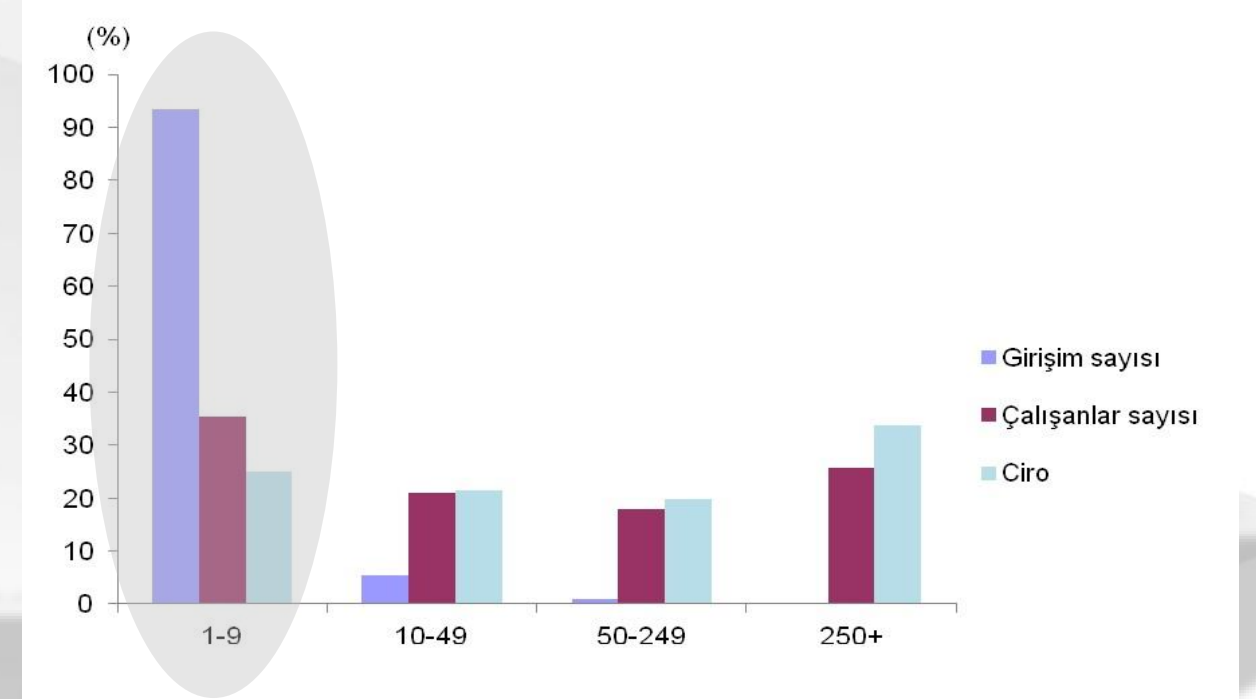

İktisadi Faaliyetleri Sektörel ve ölçeğe göre dağılımı - Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, 2017

Girişim sayısı, istihdam ve cironun sektörlere göre oransal dağılımı, 2017

Büyüklük grubuna göre temel göstergeler, 2017

Kaynak: TÜİK, 2018

Küçük işletmelerin (1-9) büyük çoğunluğunun Ticari iktisadi faaliyetlerde yoğunlaştığını düşünmek yanıltıcı olmaz.

Sanayileşmenin kaynak sorununa çözüm: Globalleşme

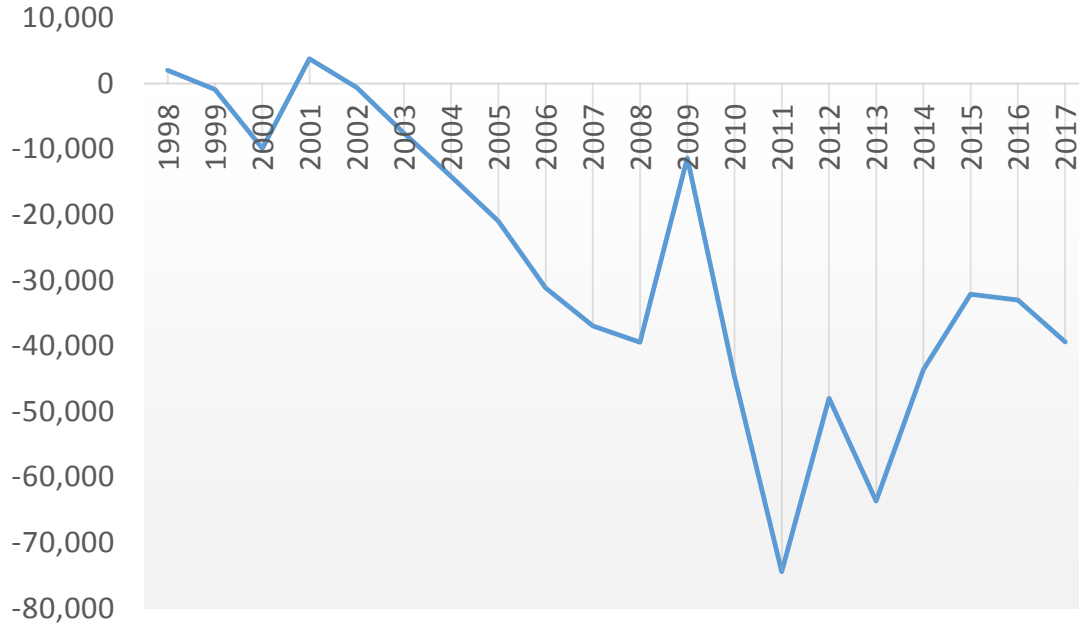
Sanayileşmenin temel mali kısıtlarından olan dövizin elde edilebilirliği, yeni uluslararası kurumsal düzenlemeler neticesinde artmıştır. Küreselleşme bu düzenlemeler sonucunda meydana gelmiştir. İki kanaldan döviz elde edilebilirliği artmıştır. Bunlar;

- Ticari serbestleşme ile ihracat imkanlarının artması
- Finansal serbestleşme ve borçlanabilme imkanlarının artması

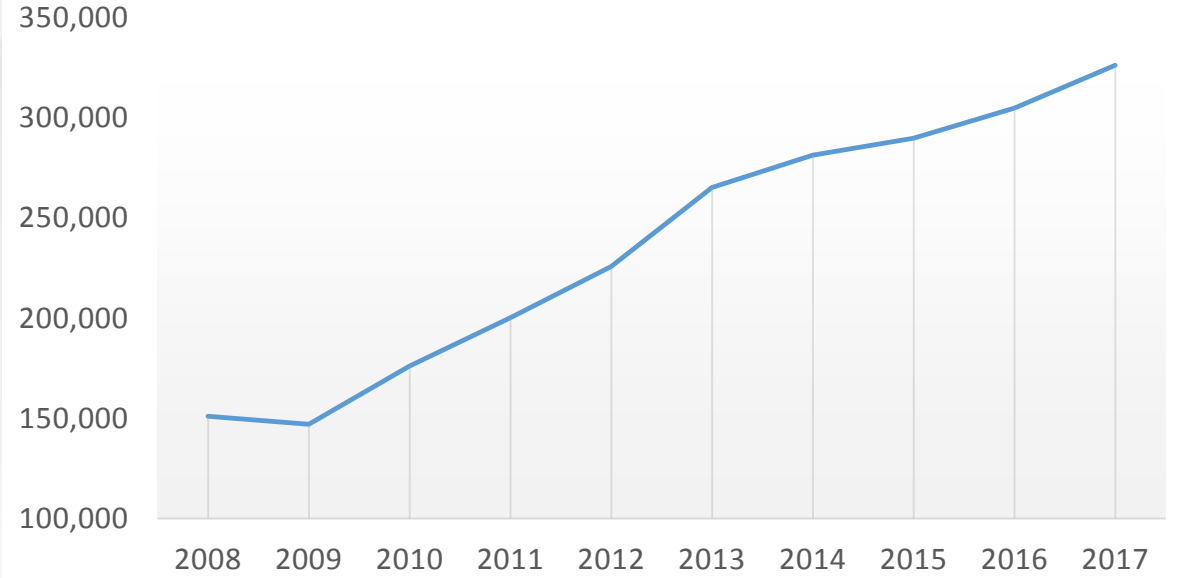
Günümüzde Türkiye bu iki kanaldan elde ettiği mali kaynakları kullanarak büyümeye çalışmaktadır.

Türkiye ekonomisinin dış finansmana bağımlılığı

Cari işlemler dengesi

Finansal Kesim Dışındaki Firmaların Döviz Yükümlülükleri (Milyon ABD Doları)

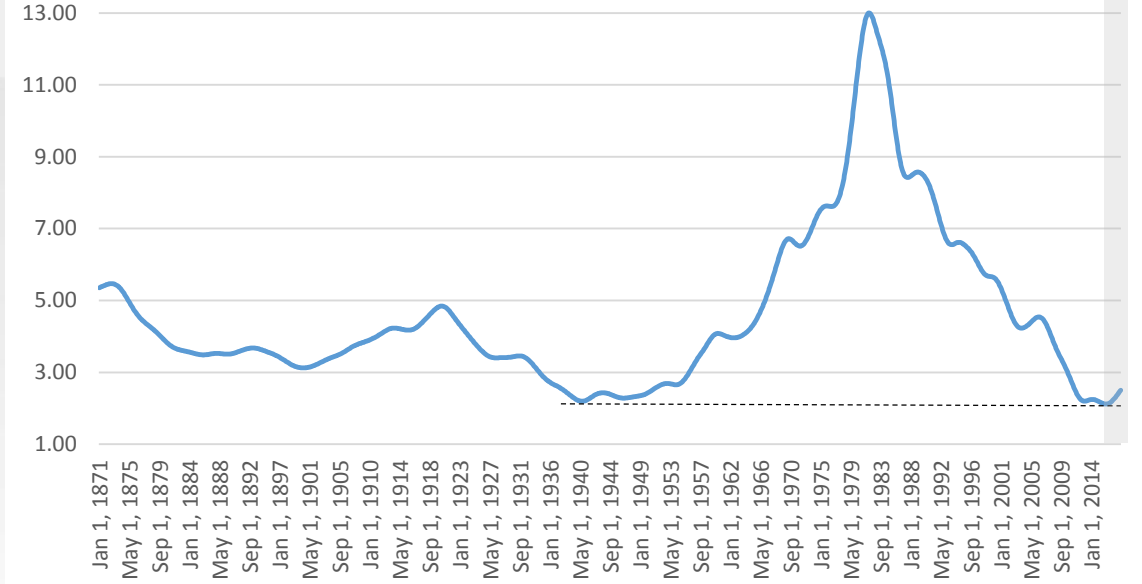

Kaynak: TCMB

Reel kesimin, özelde de sanayinin dış mali kaynak bağımlılığının azaltılması gerekmektedir. Cari açığındaki görülen artışlardan dolayı da, ülke ekonomisinin tasarruf eğiliminin arttırılmasında yarar vardır. Tüm bunlar ülkemizdeki sanayileşme pratiğinin sınırlarını belirlemektedir.

Uluslararası mali ortamın sağladığı avantajlar

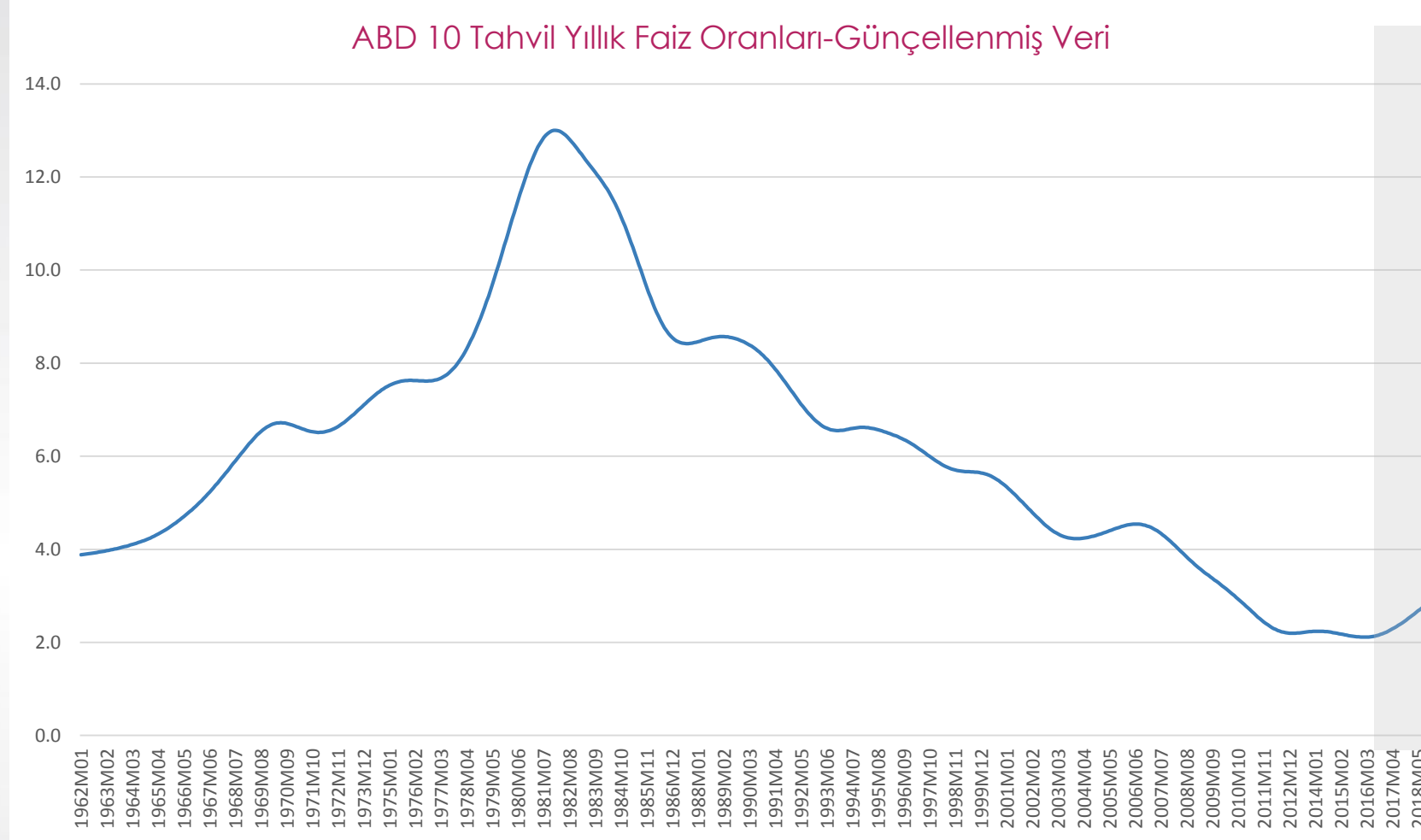
US 10 Yrs Rate

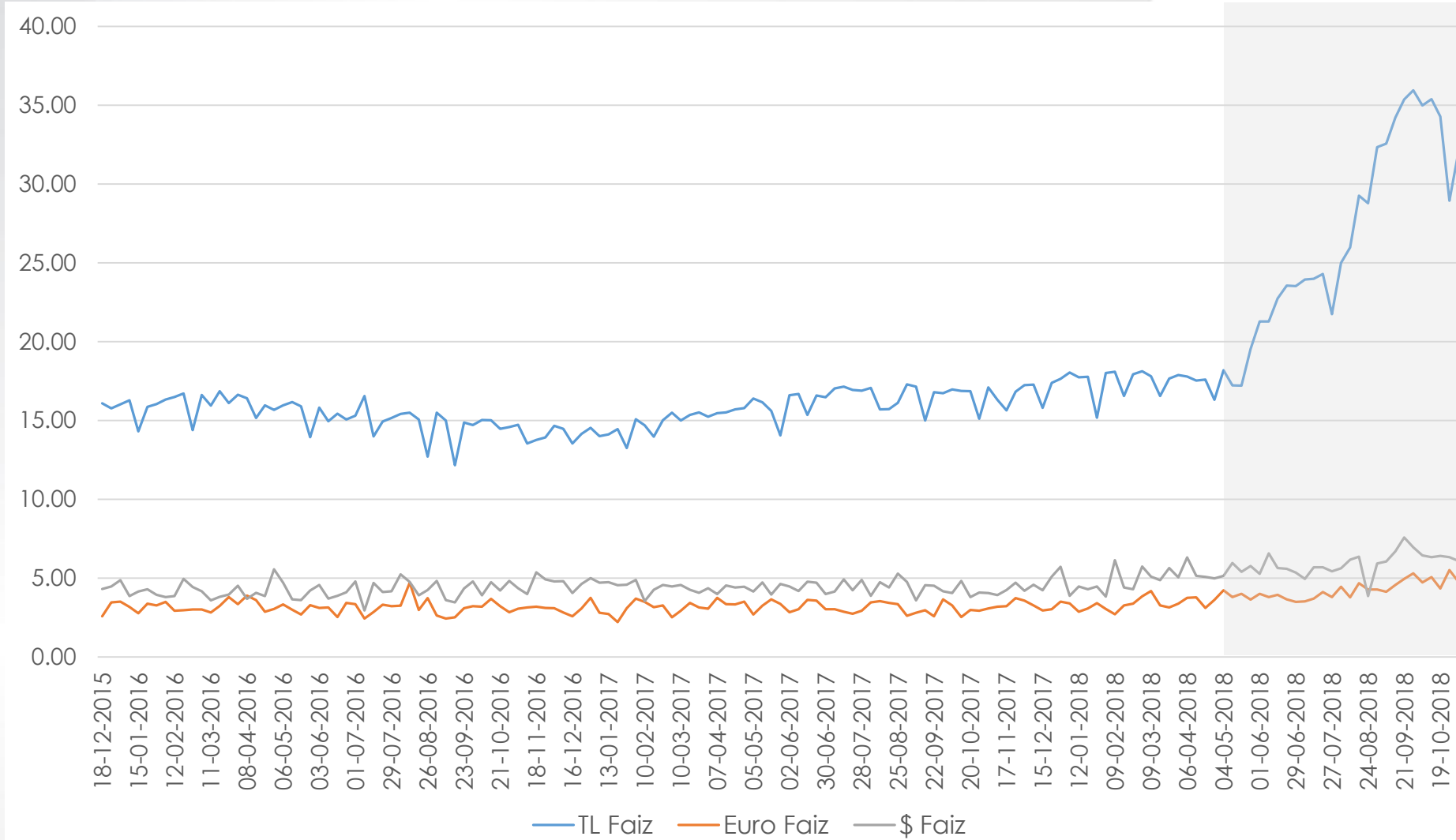
Kaynak: FED ve FRED

Uluslararası likiditenin maliyetinde konusunda II. Dünya Savaşından sonraki en düşük seviyeler yakalanmıştır. 2000'li yıllarda gelişmekte olan ülkeler için likidite ucuzlarken, erişilebilirliği de artmıştır.

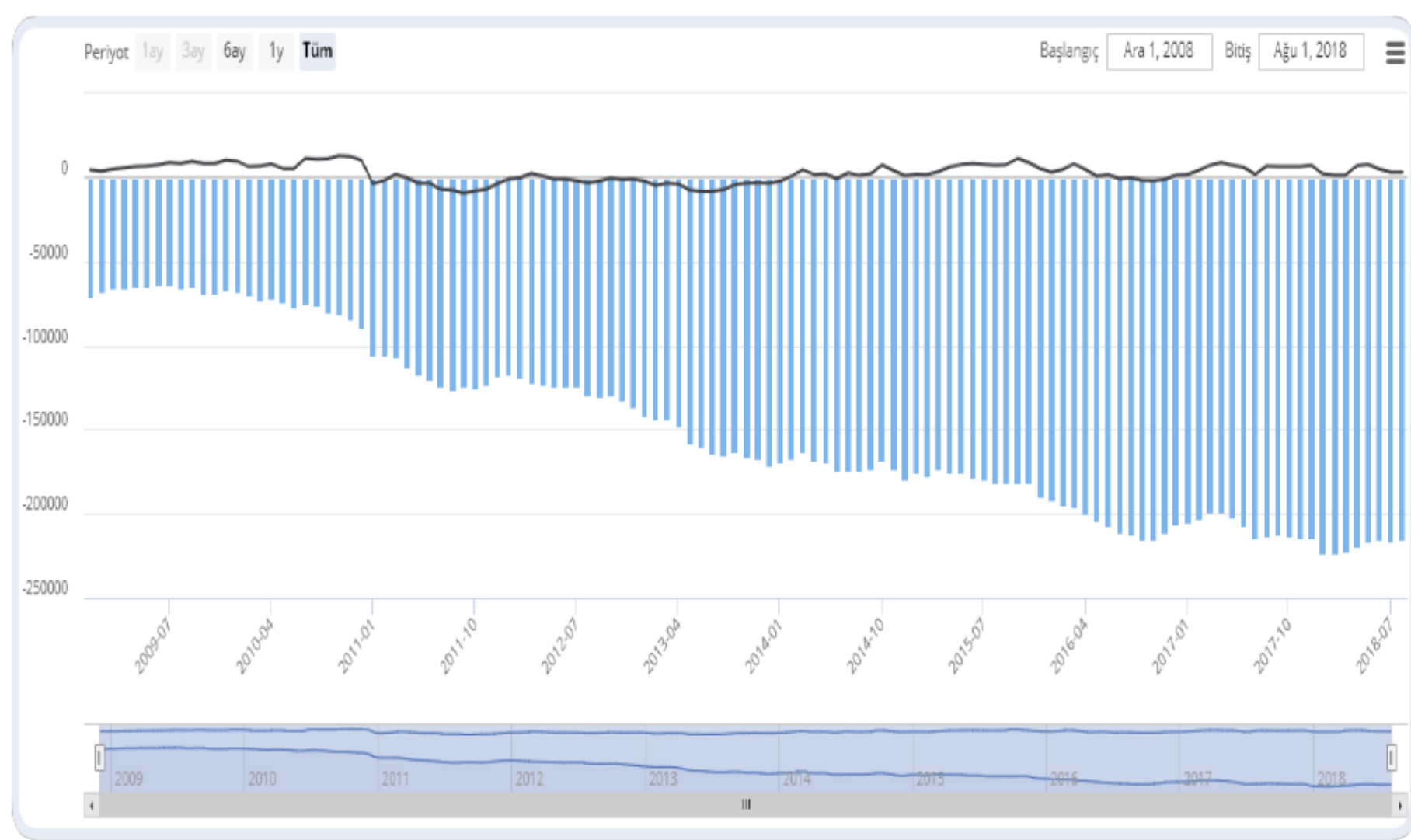
Uluslararası Likiditenin Maliyeti Artıyor- Yeni Kaynaklara İhtiyaç Var!

Güncel TL, Euro ve \$ Faizleri

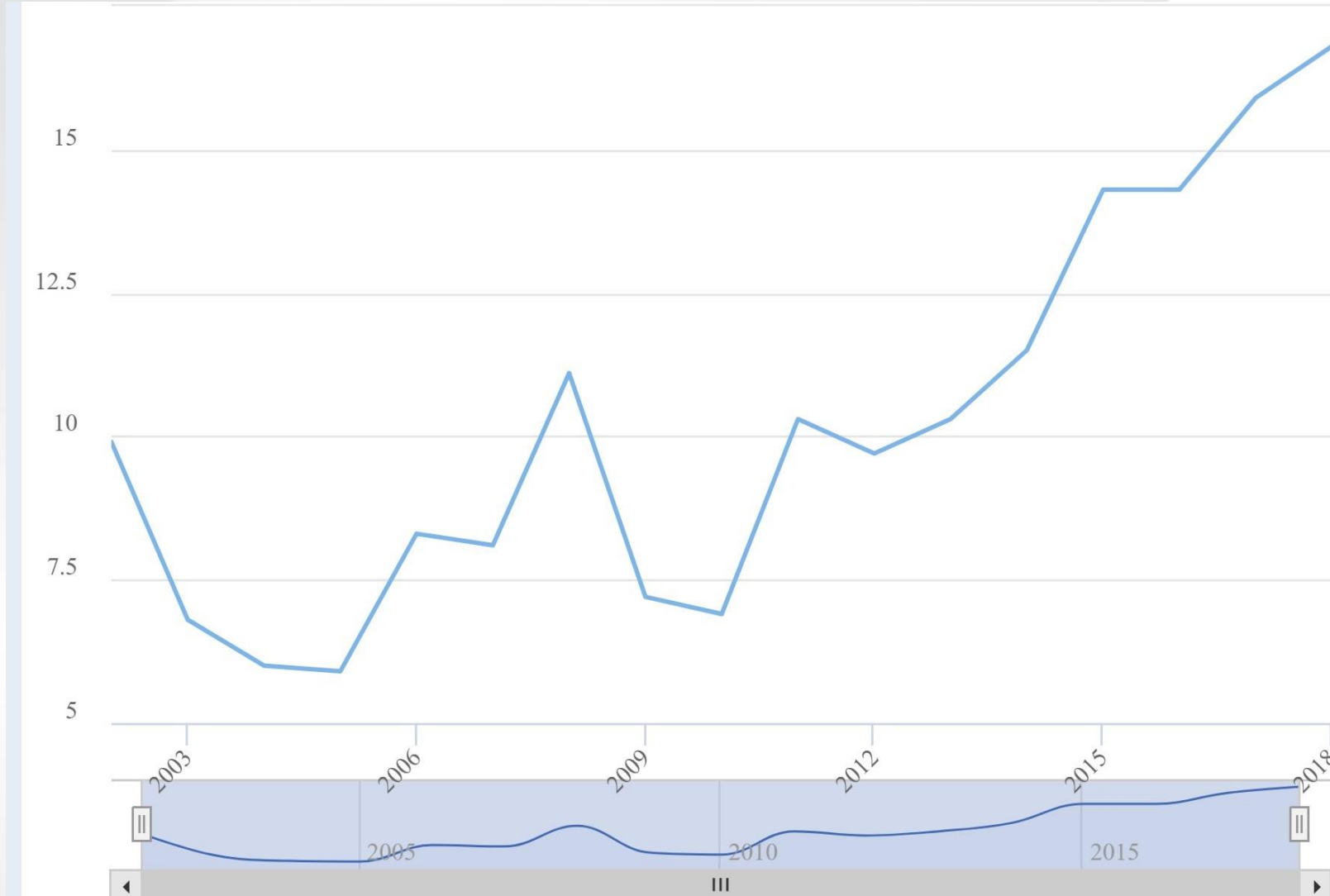

Özel Sektörün Net Döviz Pozisyonu

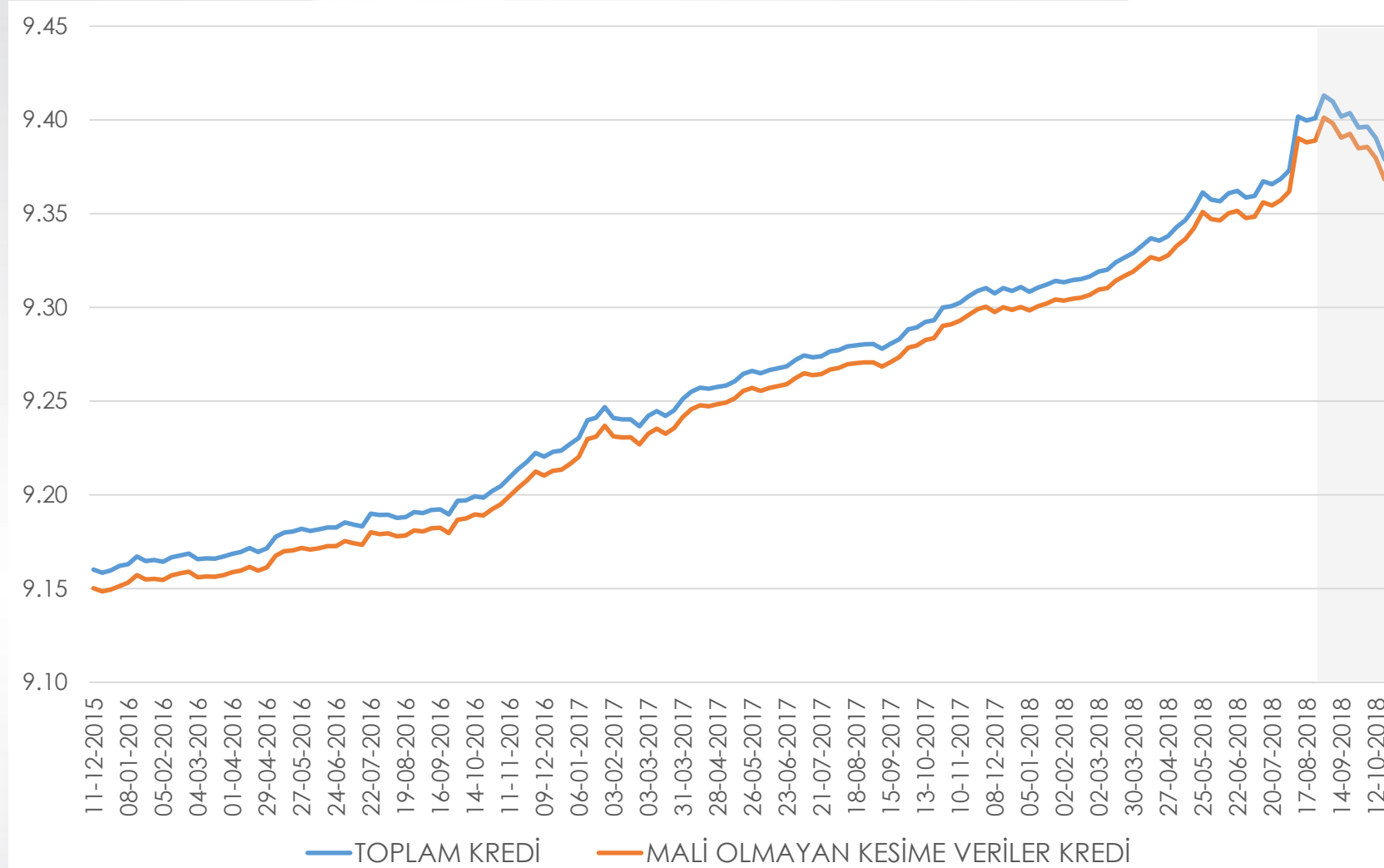

Sütunlar net döviz pozisyonunu; siyah çizgi ise kısa vadeli net döviz pozisyonunu göstermektedir.

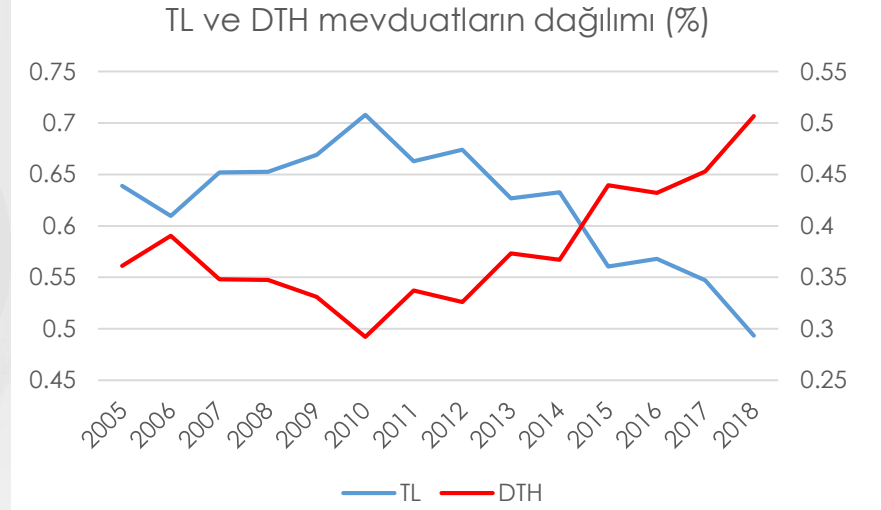
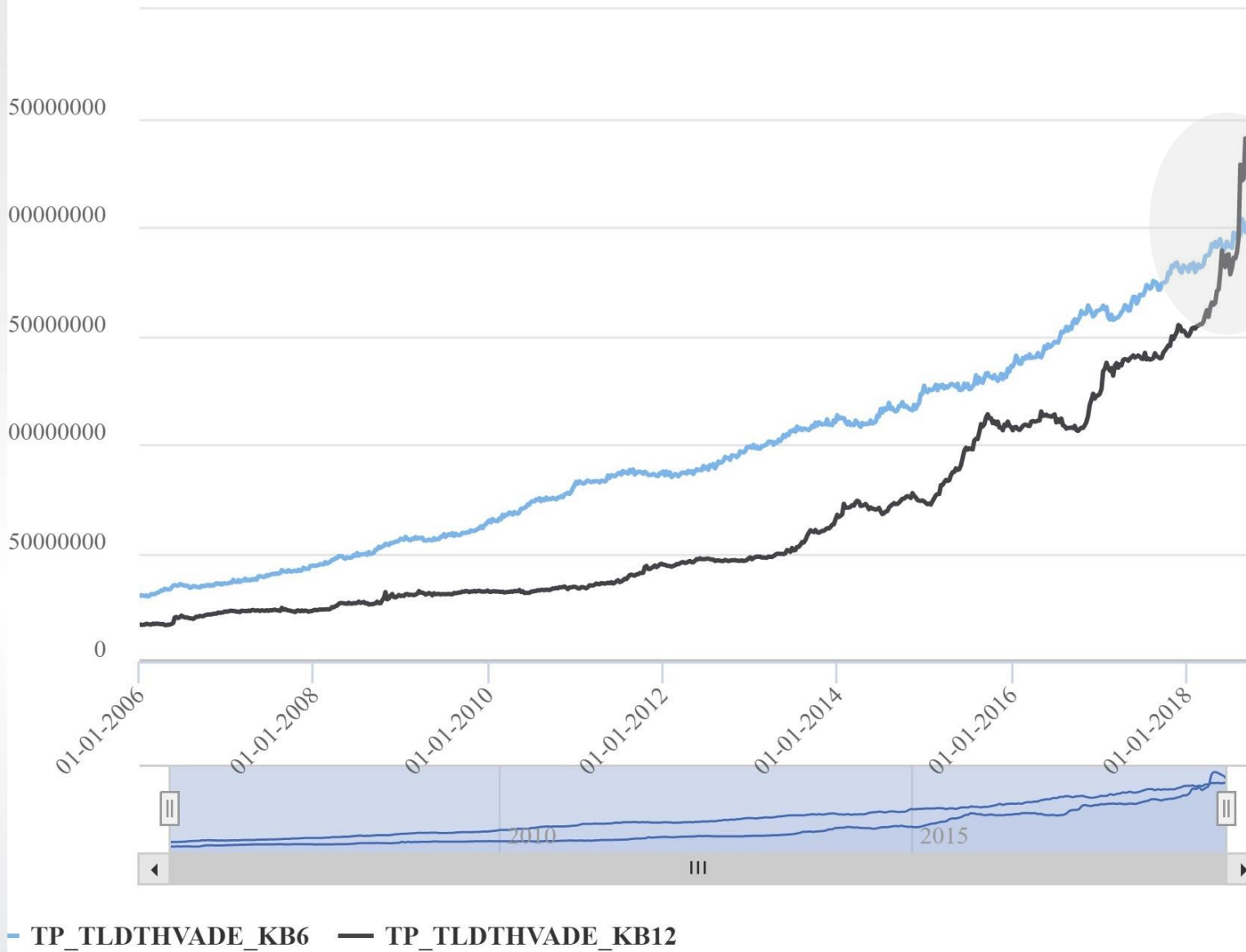
Finans dışı kesimin dış borç servis oranı

Türkiye ekonomisinin kredi kullanım eğilimi

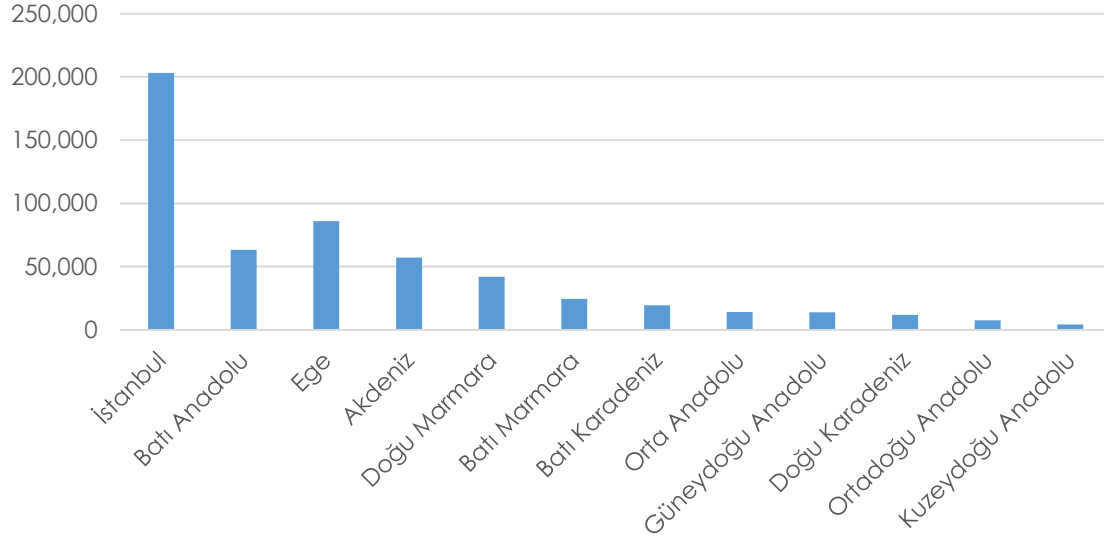
Zorunlu karşılığa tabi mevduatlardaki gelişim

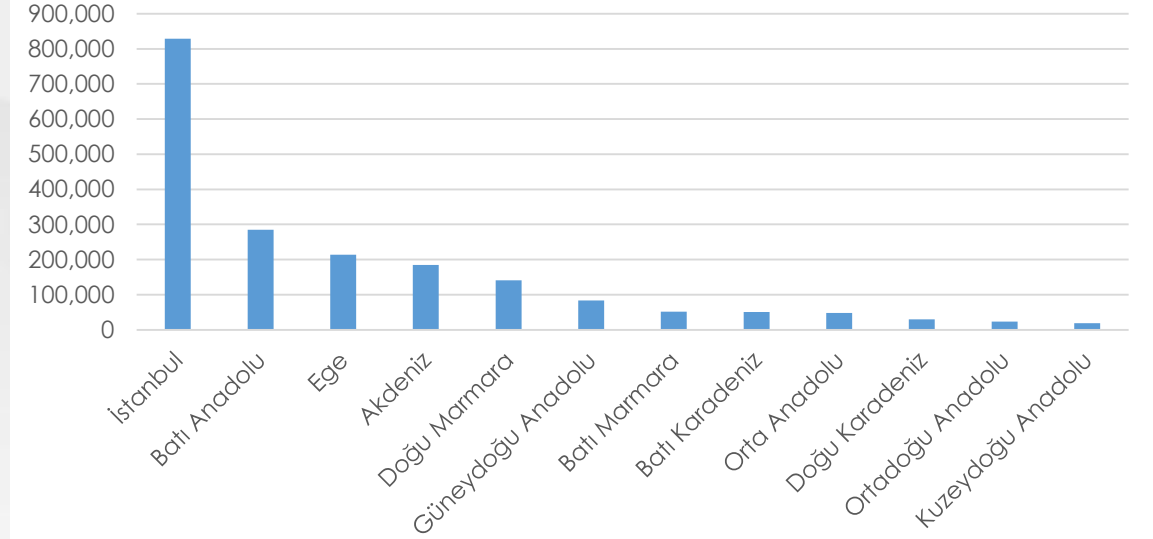
Siyah Döviz Tevdiat, **mavi** ise TL mevduat hesaplarının seyrini göstermektedir.

Kredi ve Mevduatın Bölgesel Dağılımı

Tasarruf Mevduatı (milyon TL)

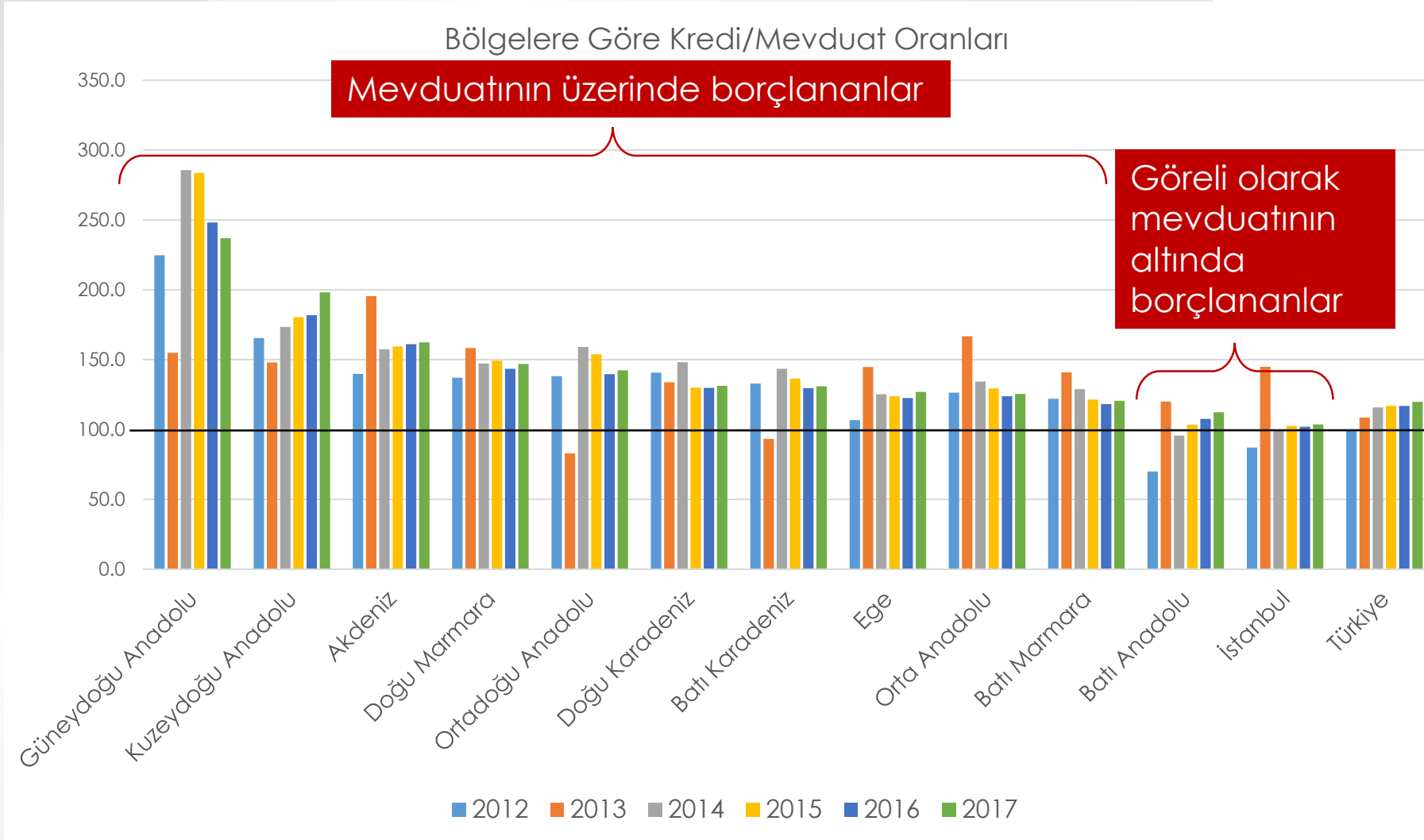

Krediler (milyon TL)

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, 2017

Bölgelerin «Kaynak/Kullanım» Oranları

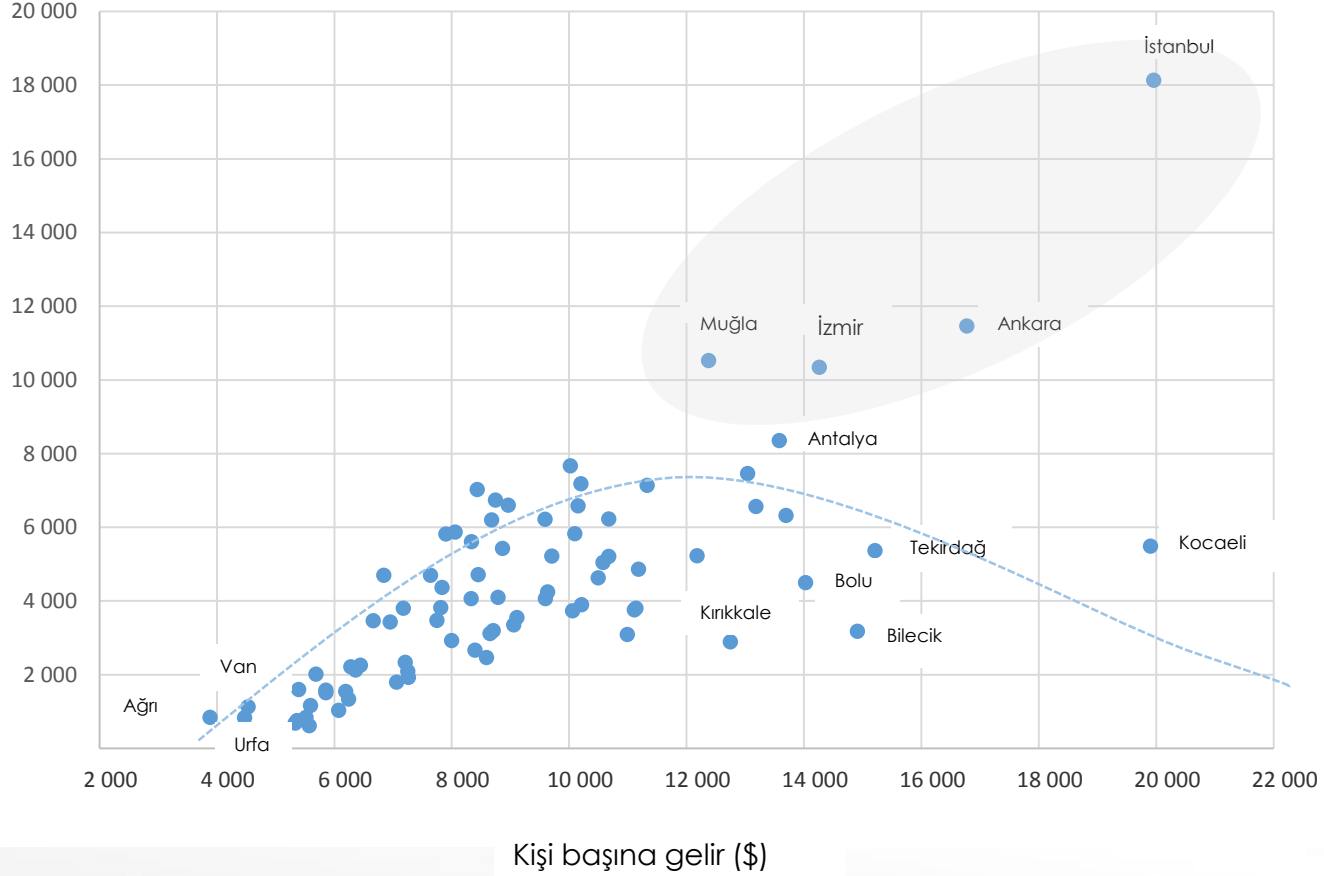

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Türkiye'nin tasarruf yapma eğilimi

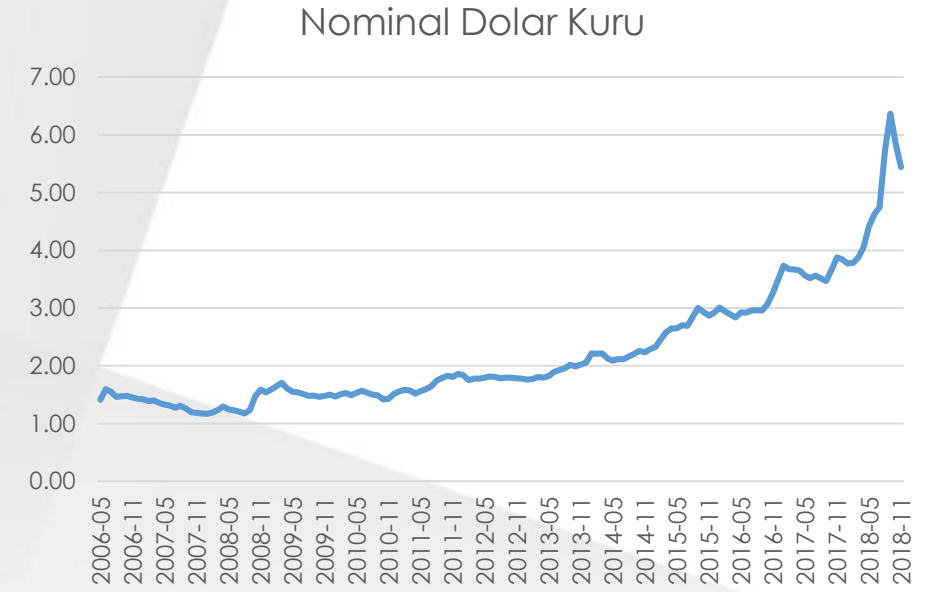
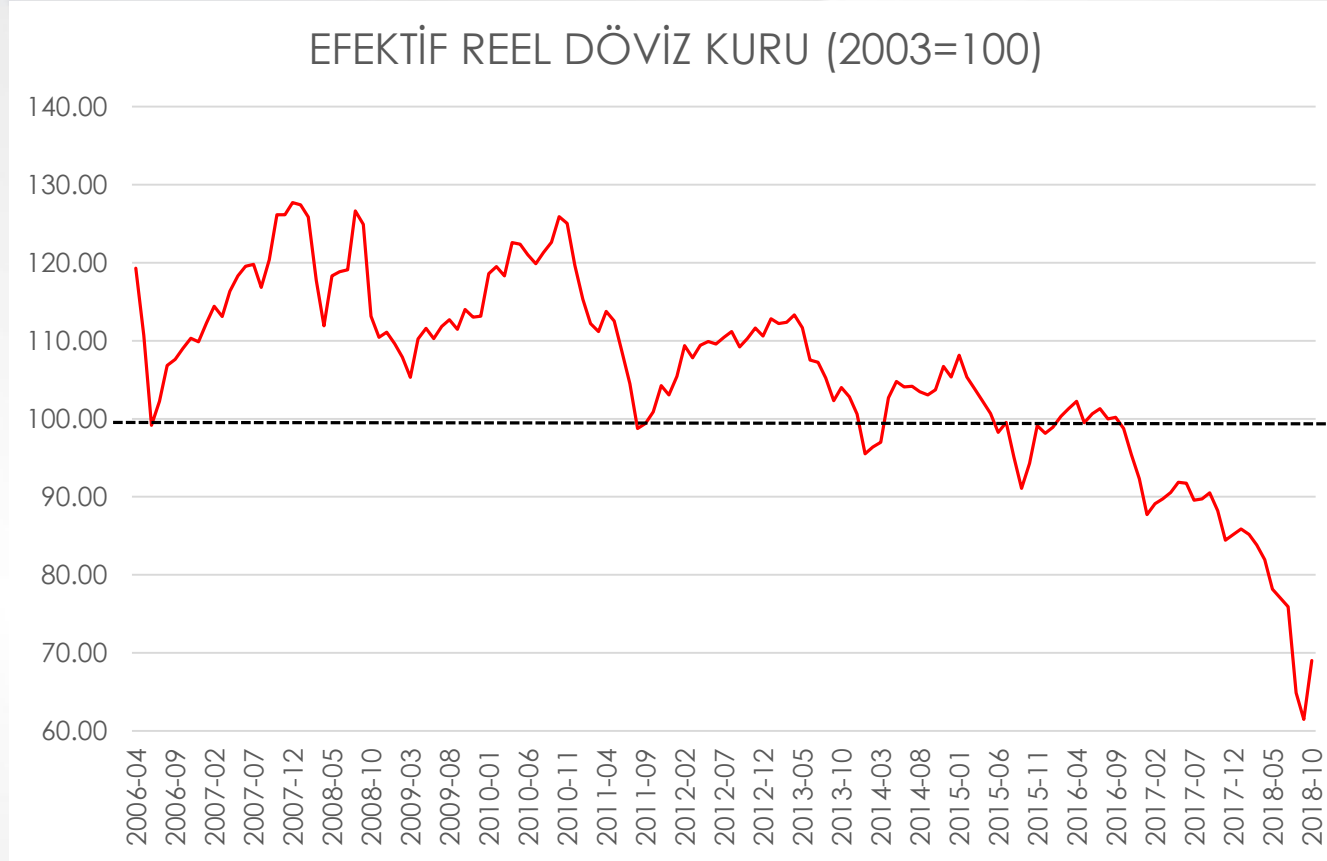
Kişi başına tasarruf miktarı (TL)

Kişi başına düşen tasarruf mevduatı (TL)

Kişi başına geliri yüksek olan illerde kişi başına tasarruf yapma miktarı yüksek

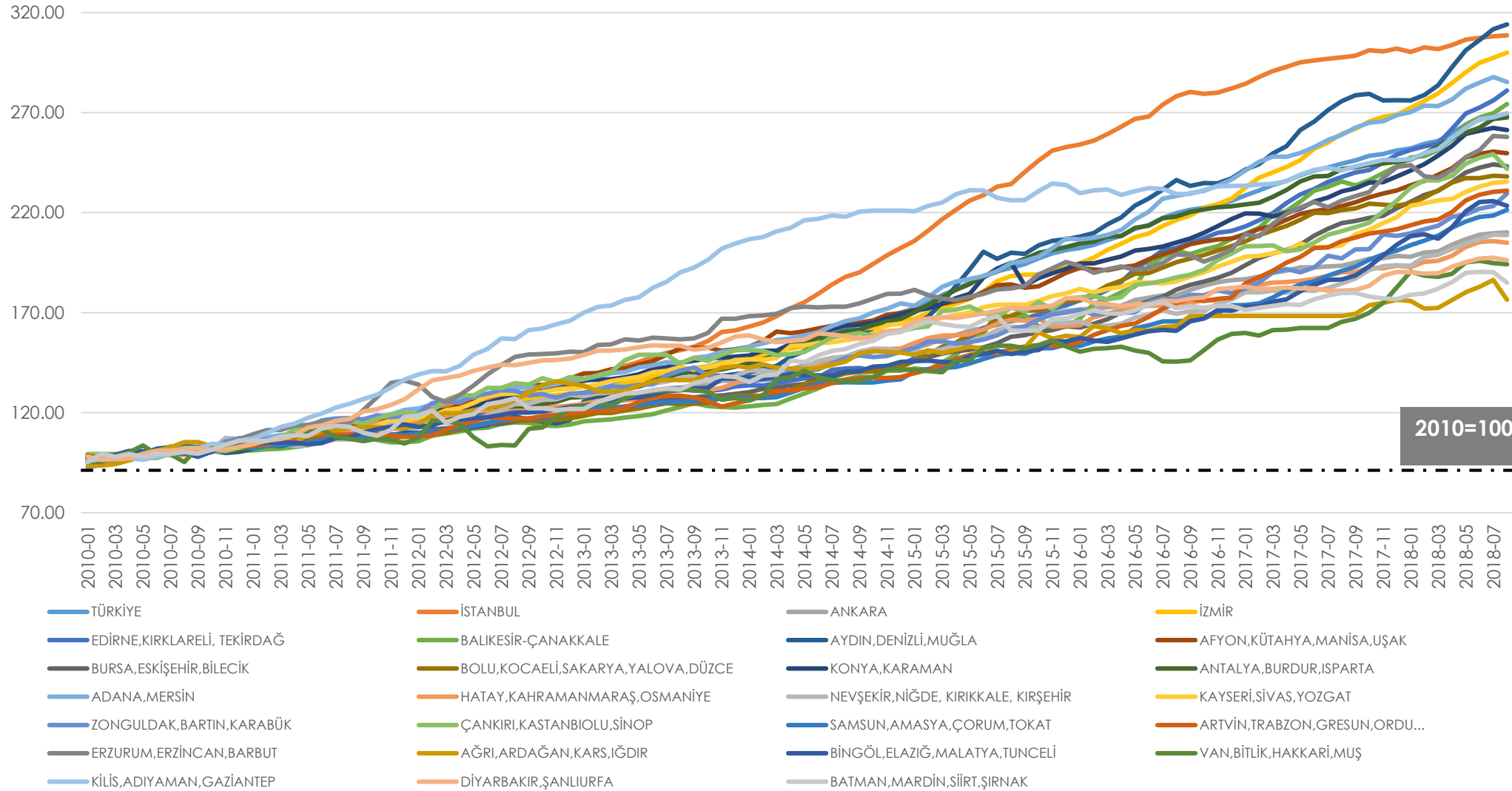
Uluslararası Rekabetçilik Bakımında Türkiye

Kaynak: TCMB

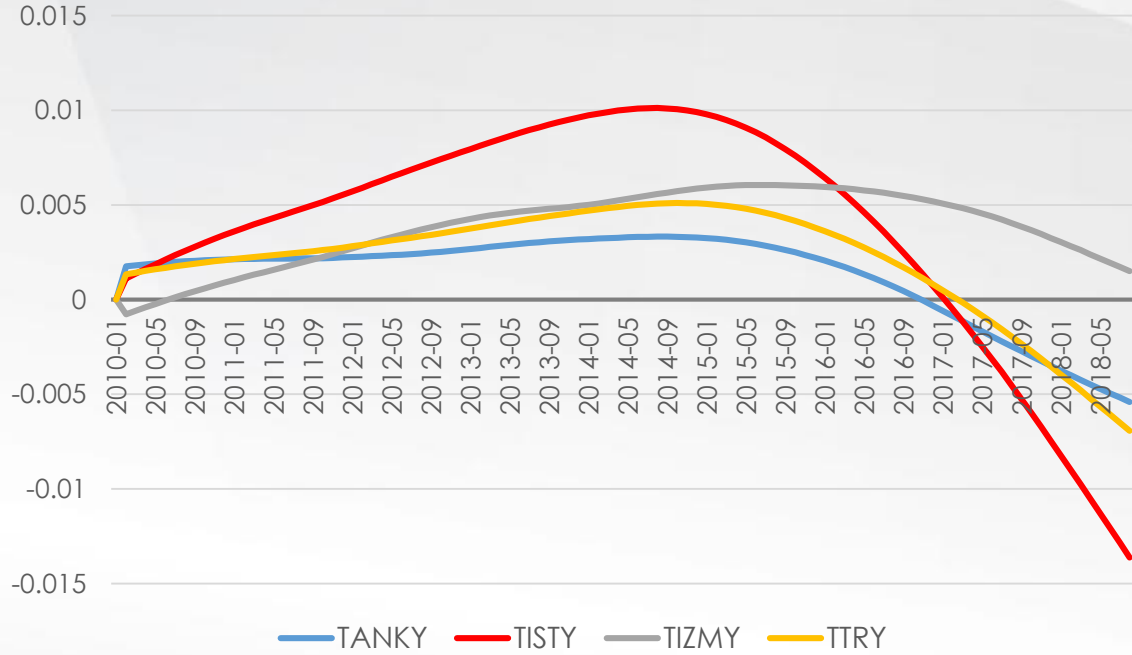
Bölgesel Varlık Fiyatları - Konut Fiyatları

Bölgesel Konut Fiyat Endeksi (2010=100)

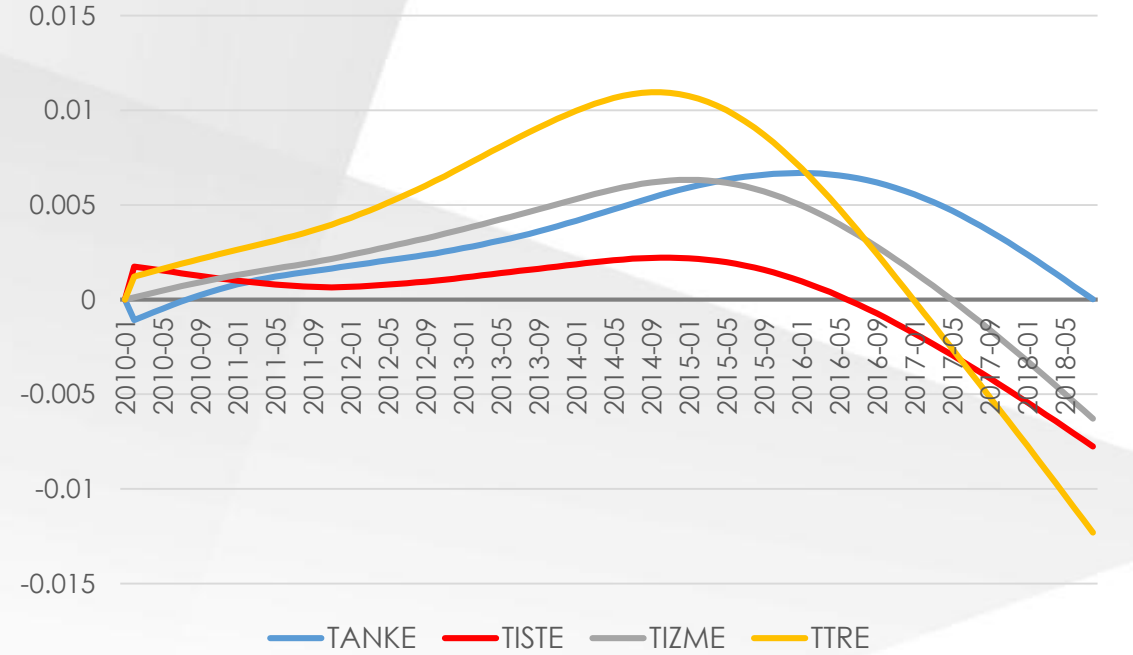

Türkiye’de ve Üç Büyük Şehirde Konut Getirileri

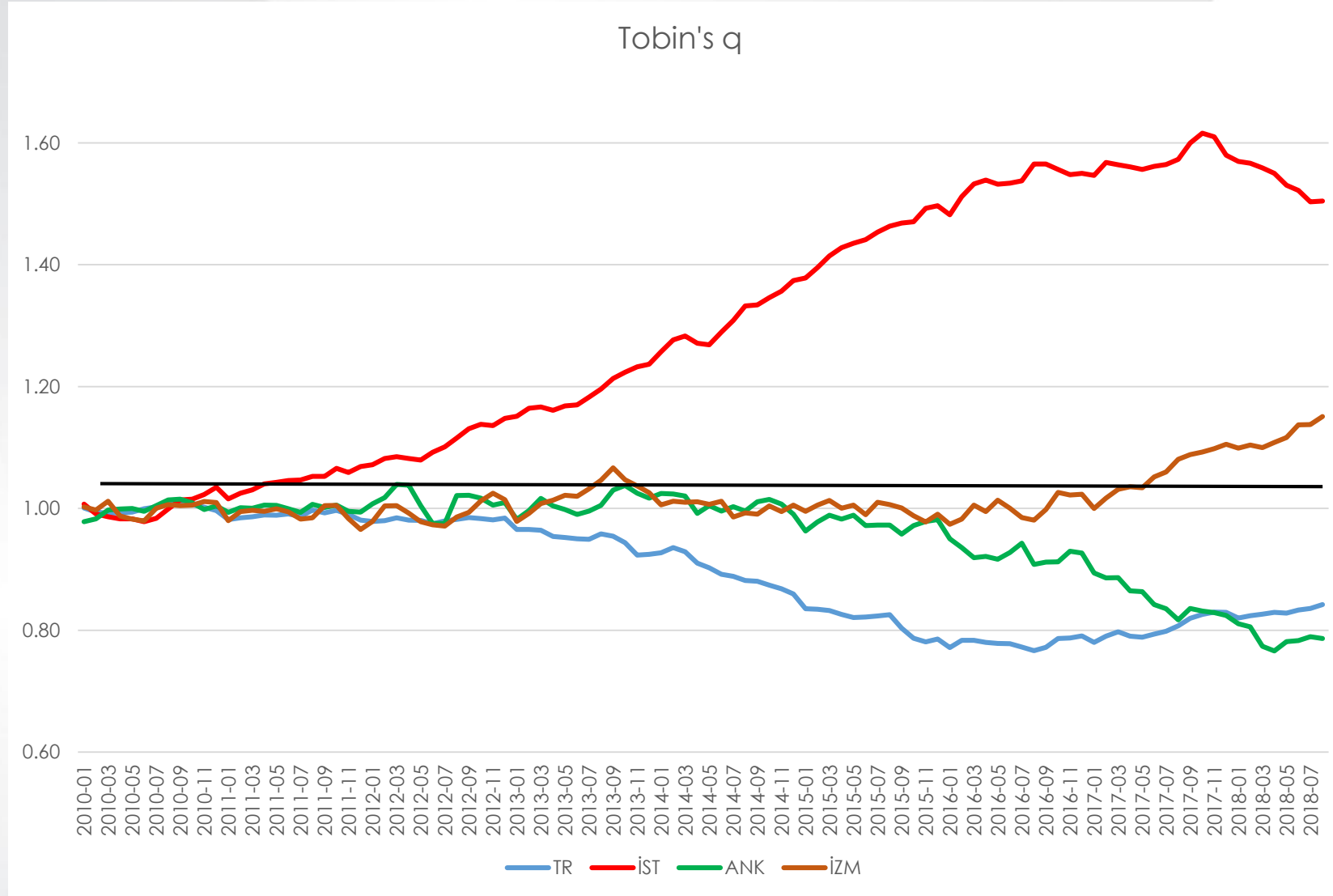
Yeni Konutların Reel Getirisi

Eski Konutların Reel Getirisi

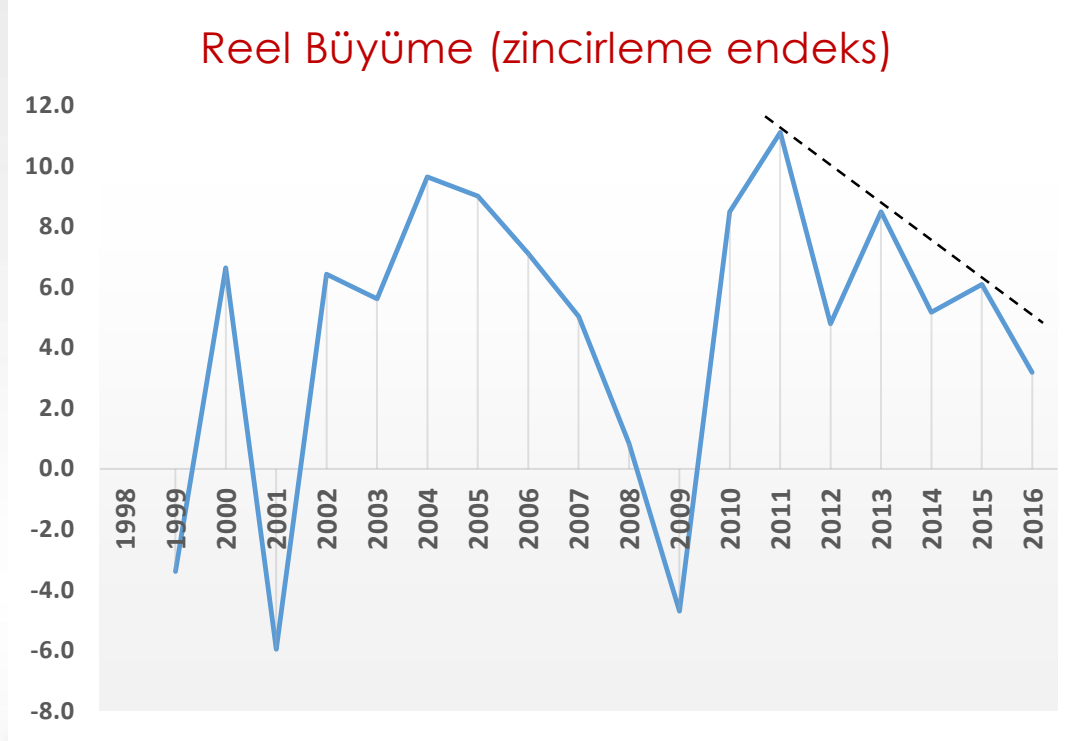
Tobin's q – Yeni konut fiyatları / Eski konut fiyatları

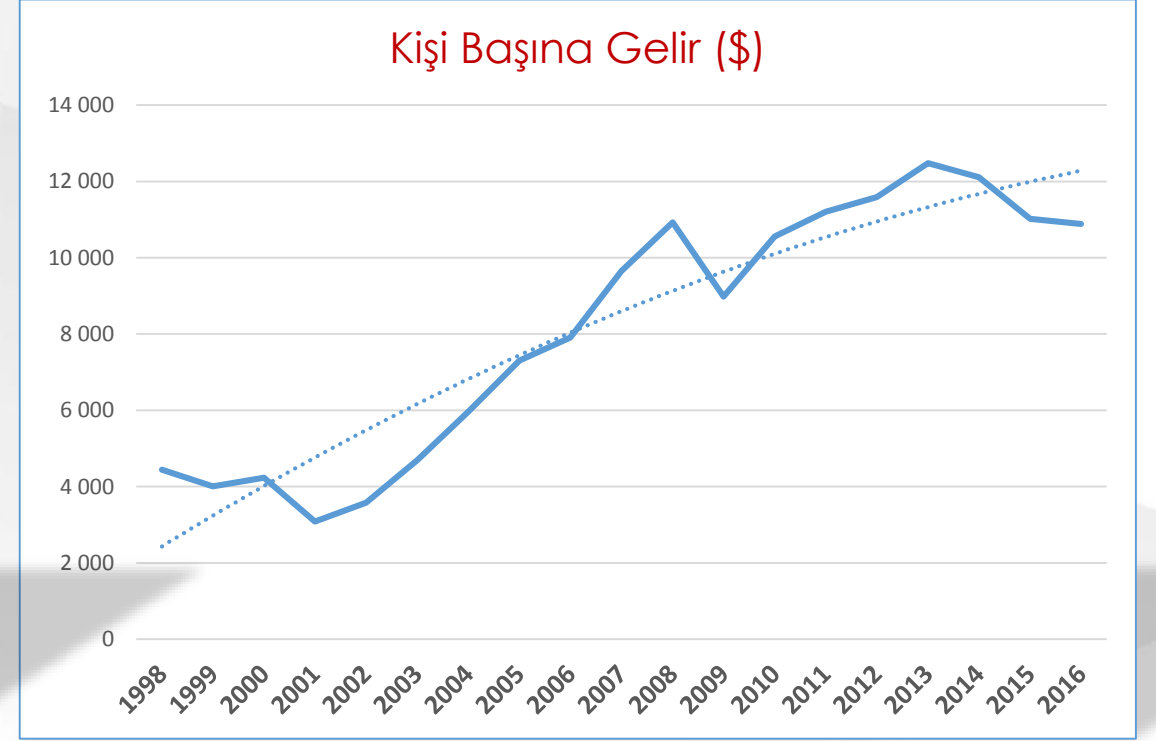
Türkiye'nin Kaynak Kullanım Sorunu

- Türkiye 1980 sonrası başgösteren globalleşme sürecinin ilk yıllarında (1983-1988) ticari serbestleşmenin imkanlarından yararlanarak rekabetçi bir sanayi üretiminin imkanlarından yararlanarak ihracat yoluyla döviz elde etme yolunu seçmiştir.
- 1990 yılında yürürlüğe giren 32 nolu kararnamenin sonucunda finansal akımlara getirilen serbestinin etkisiyle de, bu tarihten itibaren sermaye akımları ve dış borçla döviz kaynaklarına erişim imkanı kazanılmıştır. Türkiye 2000'li yıllarda, son derece elverişli uluslararası konjoktürün imkanlarını da kullanarak borçlanmayı artarak kullanmış ve sanayileşme önceliğini yitirmiştir.

Türkiye'de Kaynak Kullanımındaki Gelişmeler

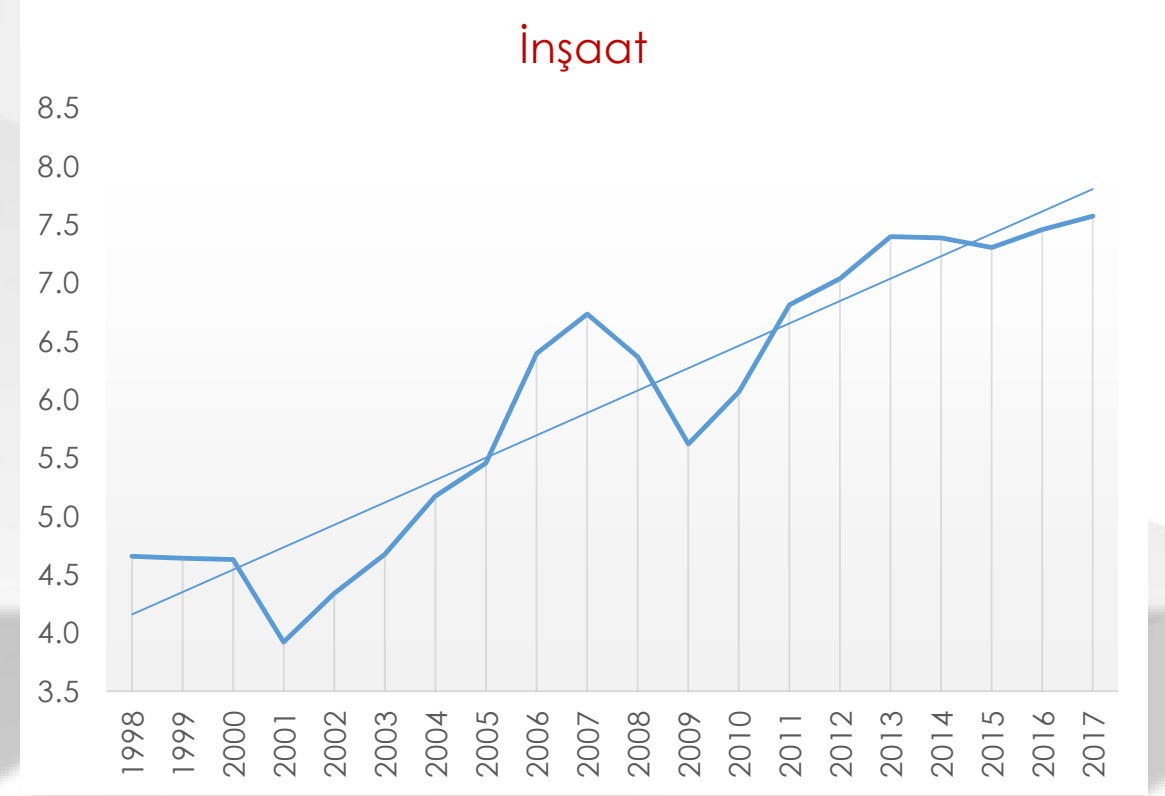
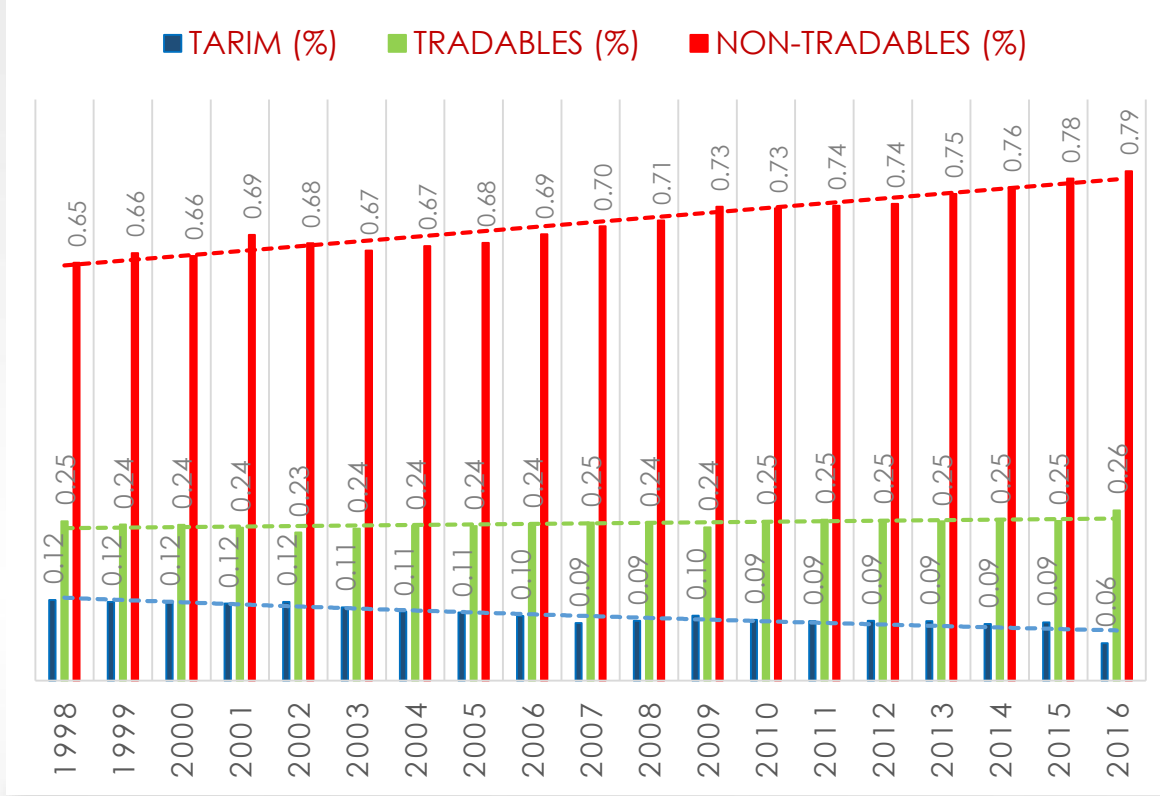

Kaynak: TCMB ve TÜİK

2000 yıllarda kişi başına gelirde ciddi artışlar gözlemlenmeye başlanmıştır.

Türkiye’de Kaynak Kullanımındaki Gelişmeler

Kaynak: Bayar ve Günçavdı (2018) ve TCMB

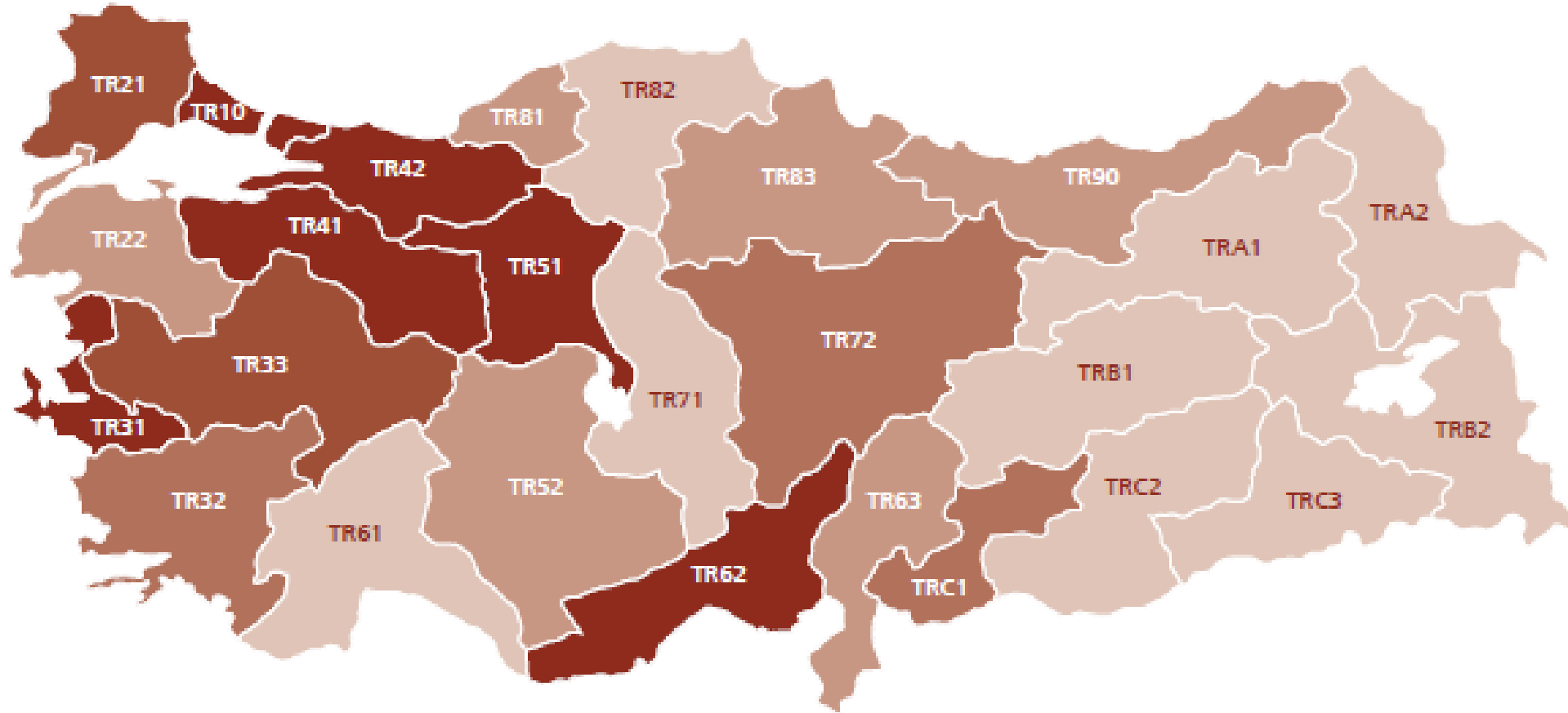
Türkiye'nin Mevcut Kaynak Kullanım Şeklinin Sonuçları ve Temel Kısıtlarımız

Bugün yaşadığımız temel iktisadi sorunlar dikkate alındığında, Türkiye'nin bugüne kadar tercih edilen kaynak kullanım şeklinin bu sorunları giderme kabiliyetinin olduğunu söylemek mümkün değil. Bu bağlamda iki sorunun ülke gündeminde giderek daha çok yer teşkil edeceğini beklemekteyiz. Bunlar;

- İmalat sanayi Katma değerinin bölgesel dağılımındaki sorunlar
- İşsizlik
- Gelir dağılımı ve yoksulluk sorunu
- Borçlanma dışı kaynak yaratma sorunu.

Her dört «kronik» sorunun çözümünde de sanayileşmenin önemli katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

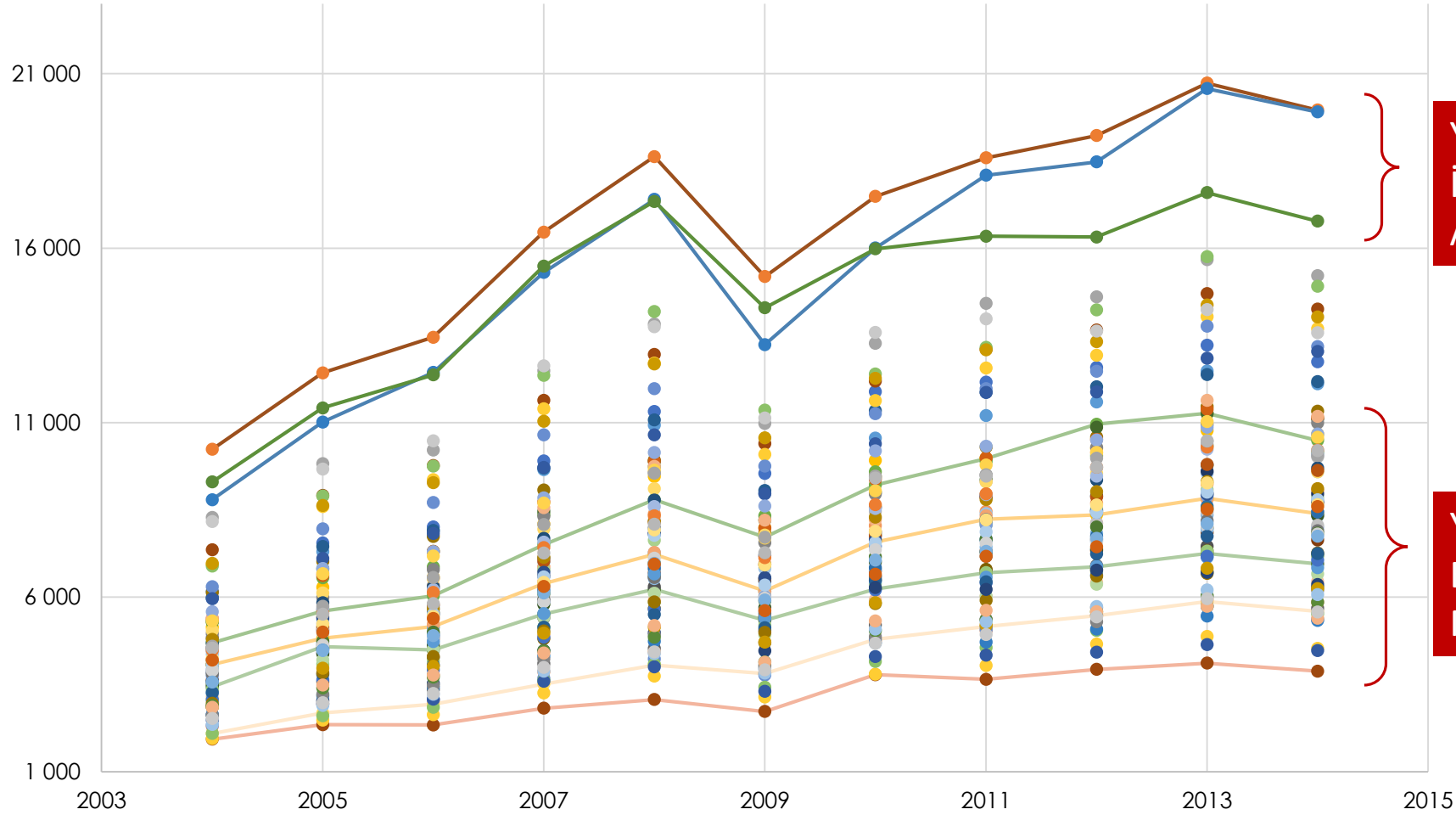
Türkiye’de bölgesel eşitsizlikler/imalat sanayi

Geleneksel sanayi bölgeleri	Artçı bölgeler (hinterland)	Yeni sanayi bölgeleri	İkincil sanayi bölgeleri	Sanayinin gelişmediği bölgeler

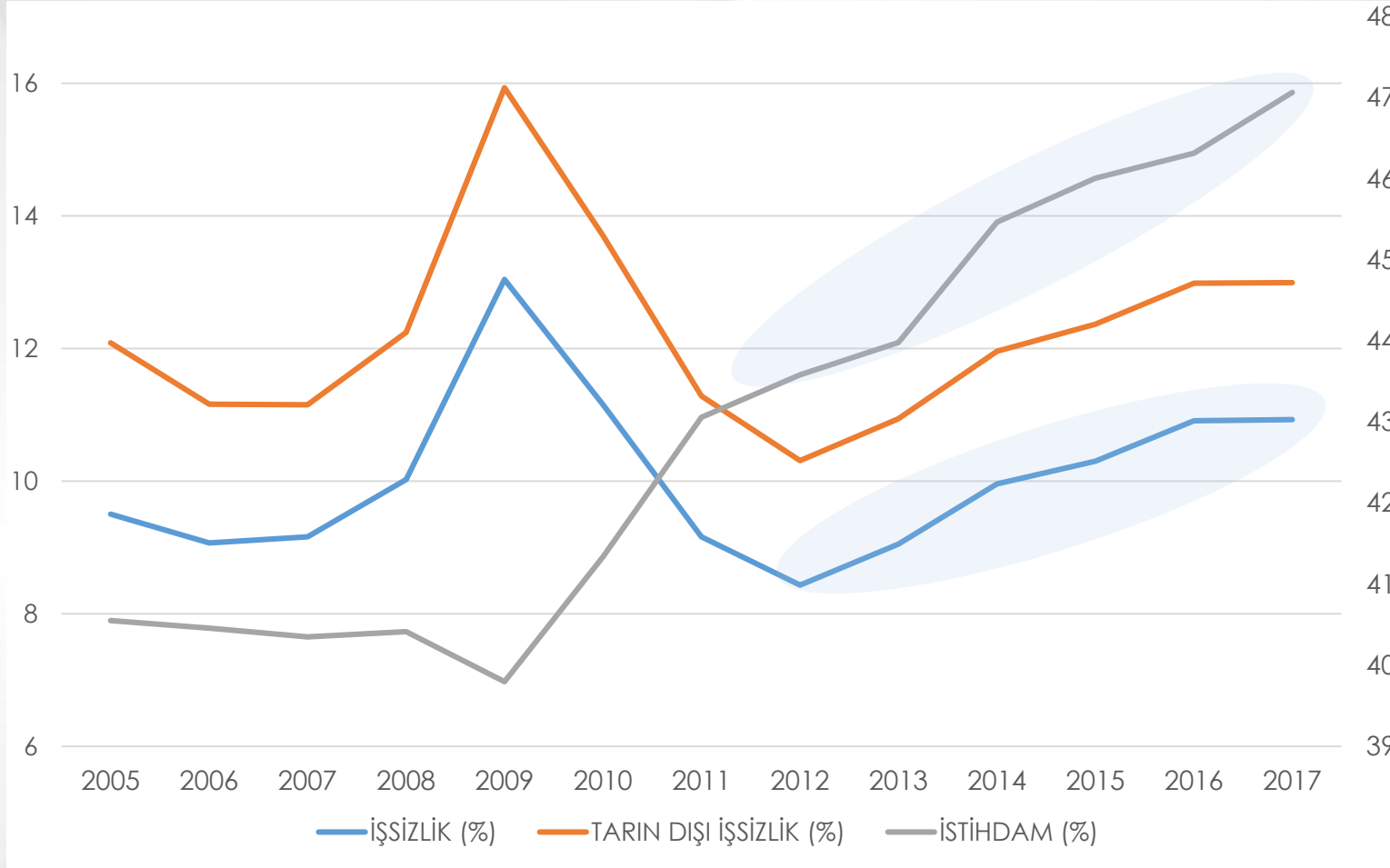
Kaynak: Dogruel, F. & Dogruel, A. S. (2011)

İllere Göre Kişi Başına GSYİH (\$)

Kaynak: TÜİK

Ülke Geneline İstihdam ve İşsizlikteki Gelişmeler

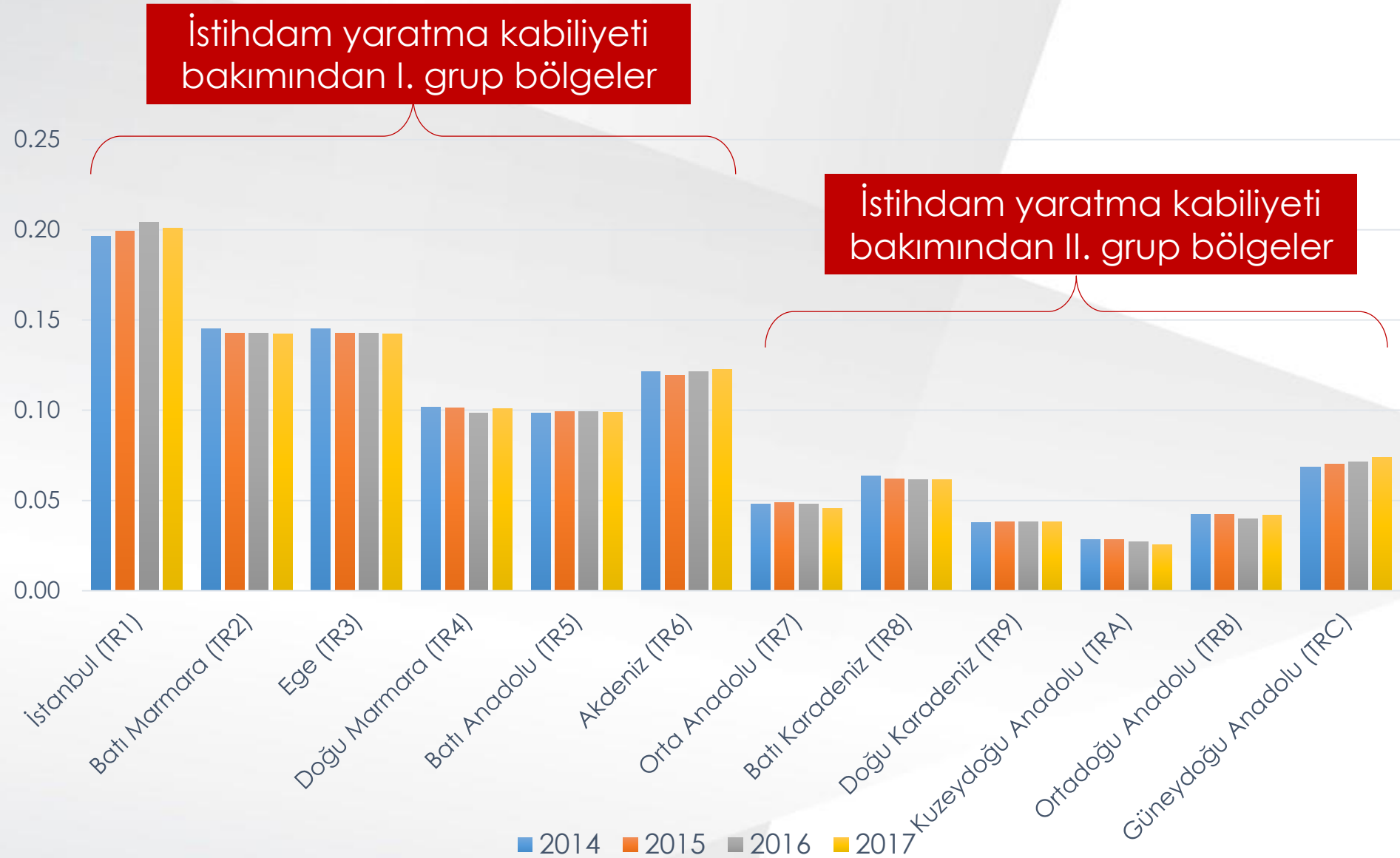

Ekonomide istihdam artarken, işsizlik oranında da artış görülüyor. En basit manada bu durum vasıf uyumsuzluğu ve / veya diğer yapısal aksaklıklara işaret ediyor.

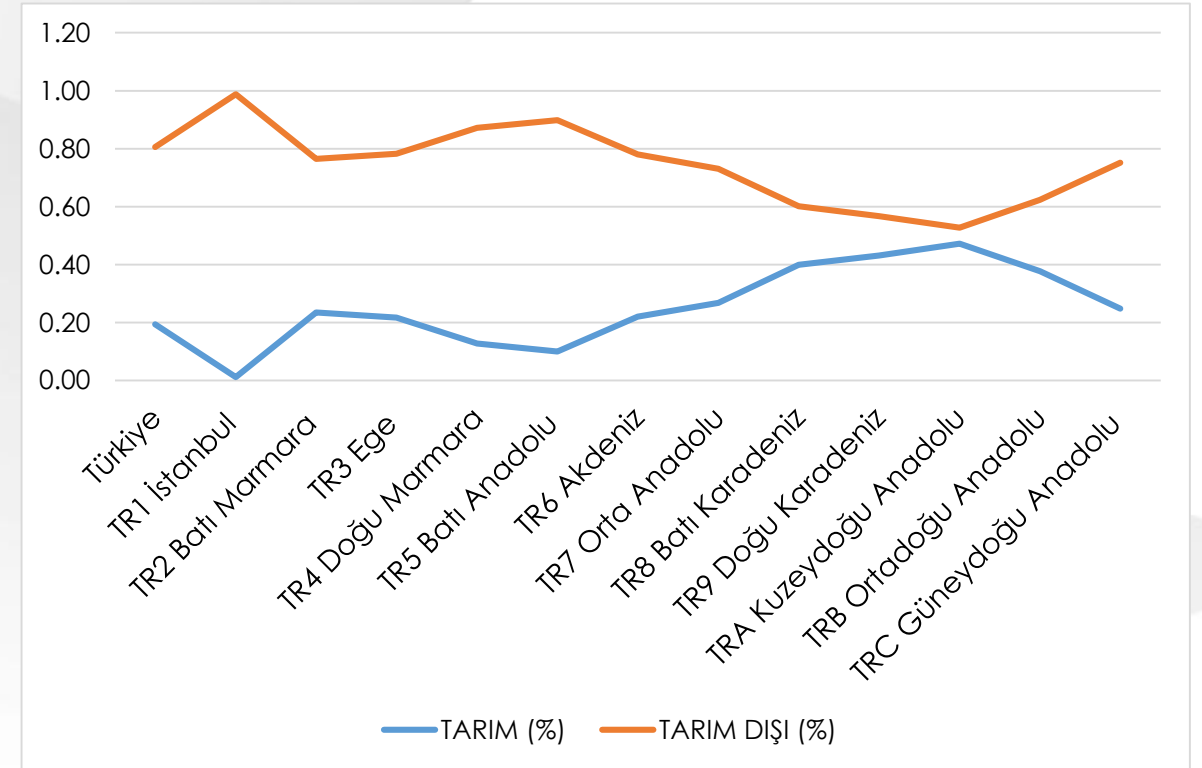
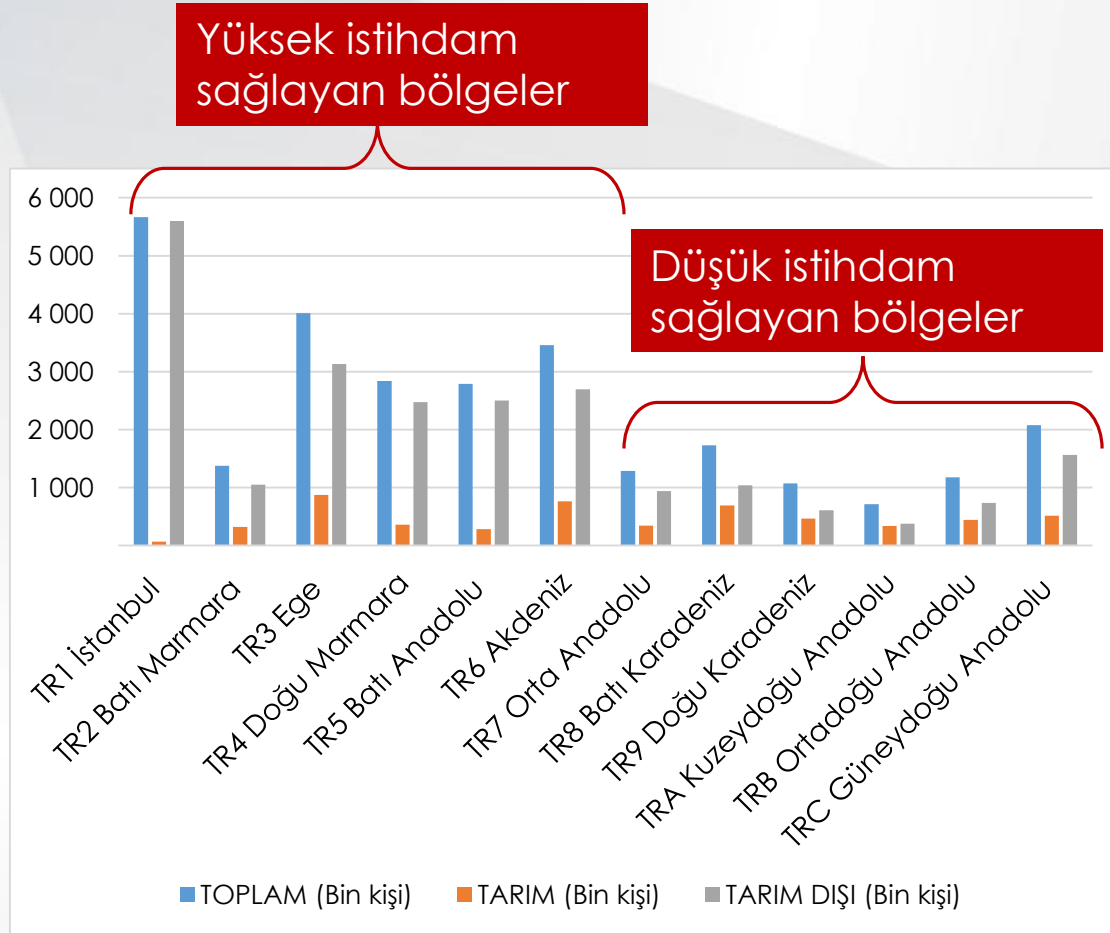
Ayrıca ülkemizde işsizliğin büyüme ile doğrudan ilişkisi bulunmakta, düşen büyüme oranlarının işsizliği arttırıcı etki yaratması beklenmektedir (bkz. BETAM).

Kaynak: TCMB

Bölgesel İstihdam - TÜİK

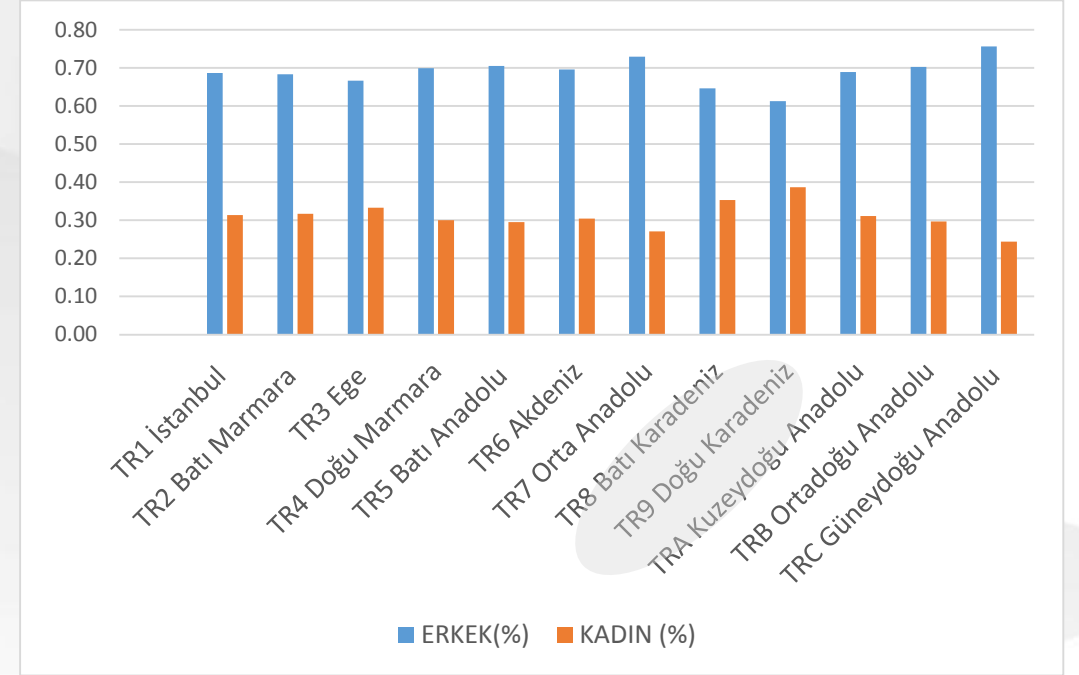
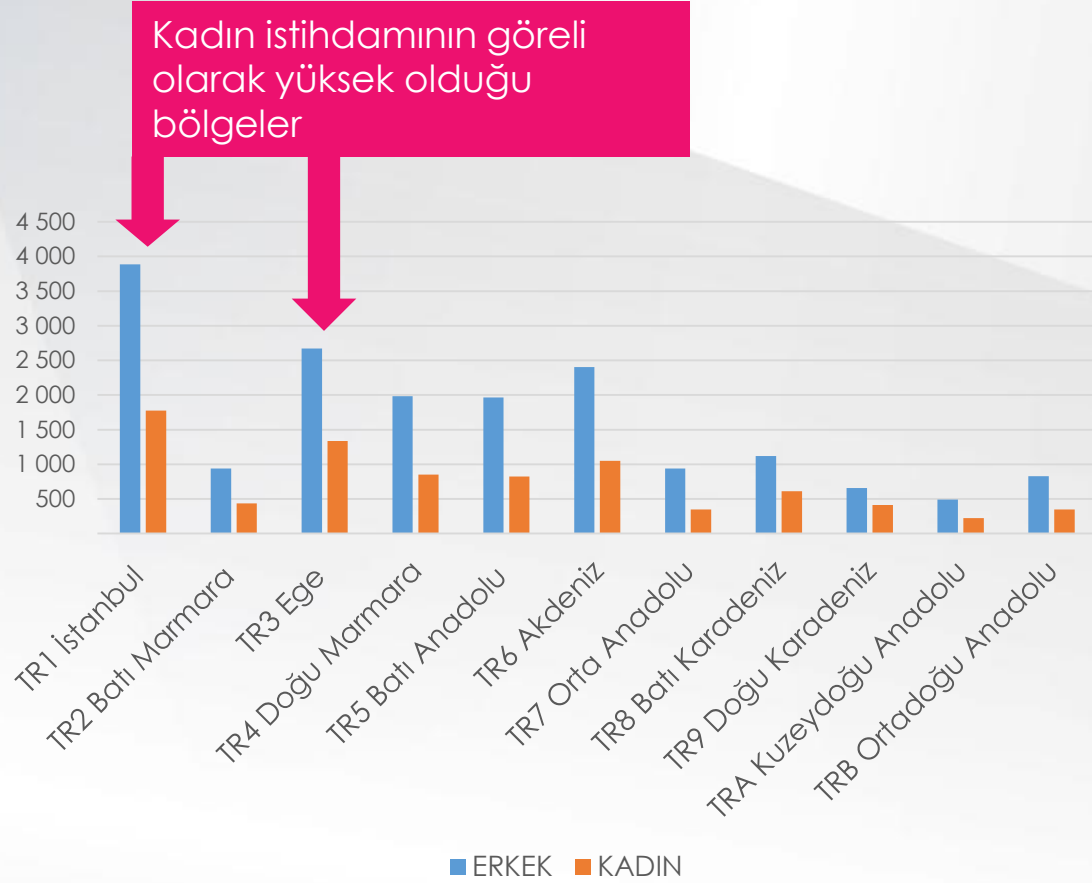

İstihdamın Bölgesel ve Sektörel Dağılımı (2017) - TÜİK

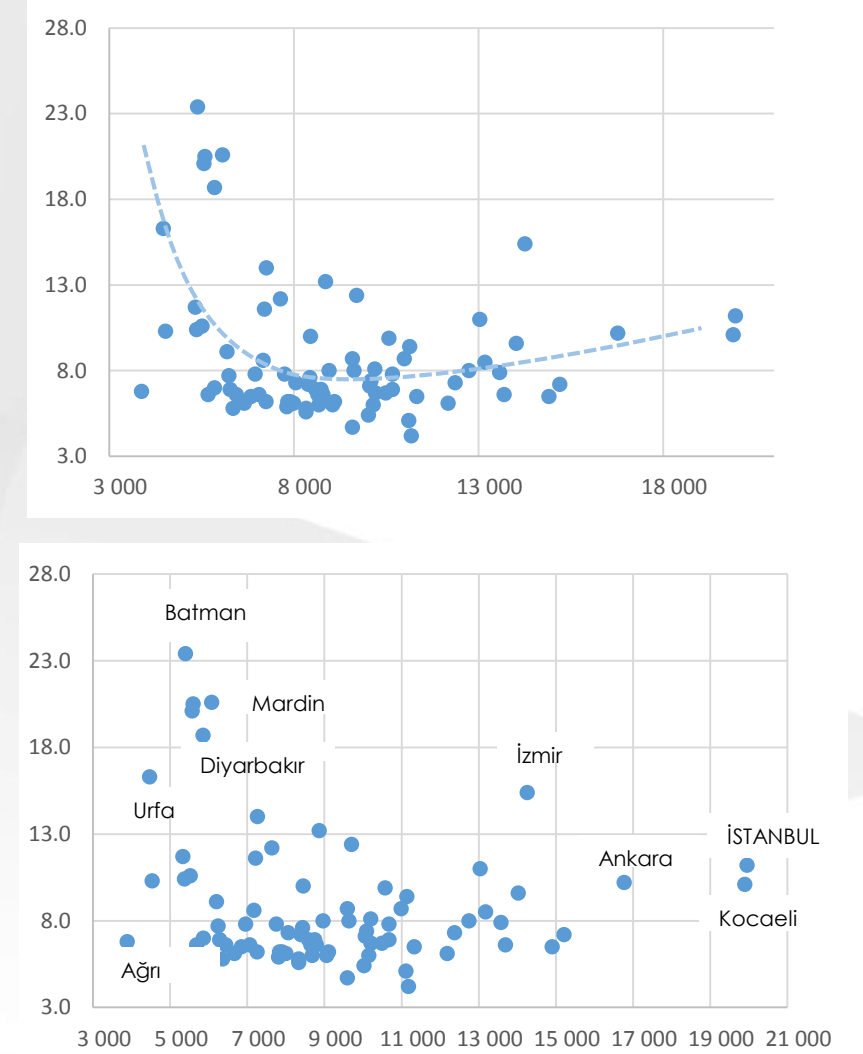
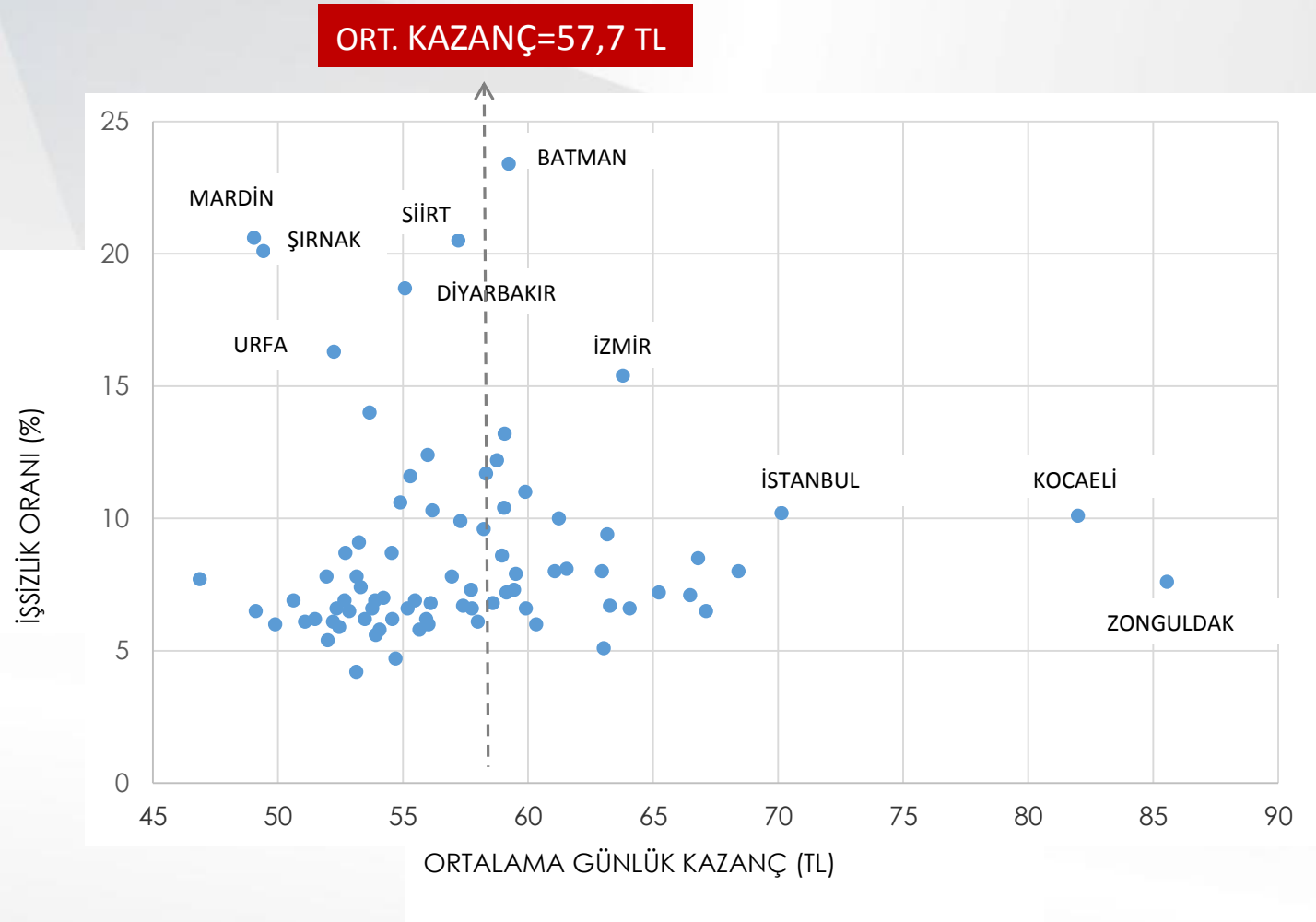
Kaynak: TÜİK

İstihdamın Bölgesel ve Cinsiyete Göre Dağılımı (2017) - TÜİK

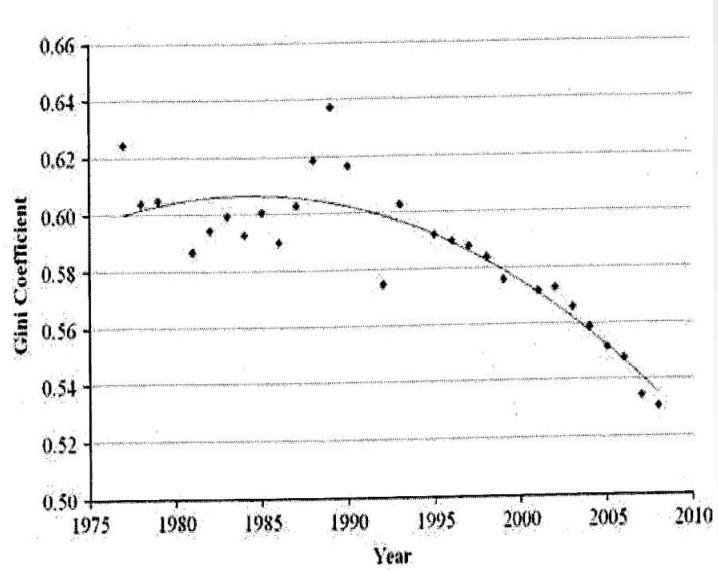
Kaynak: TÜİK

İşsizlik gelir ilişkisi

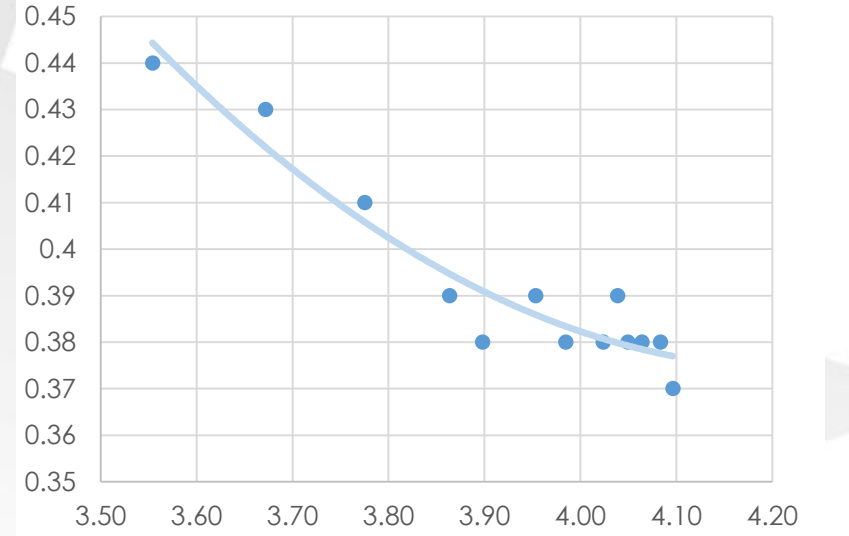
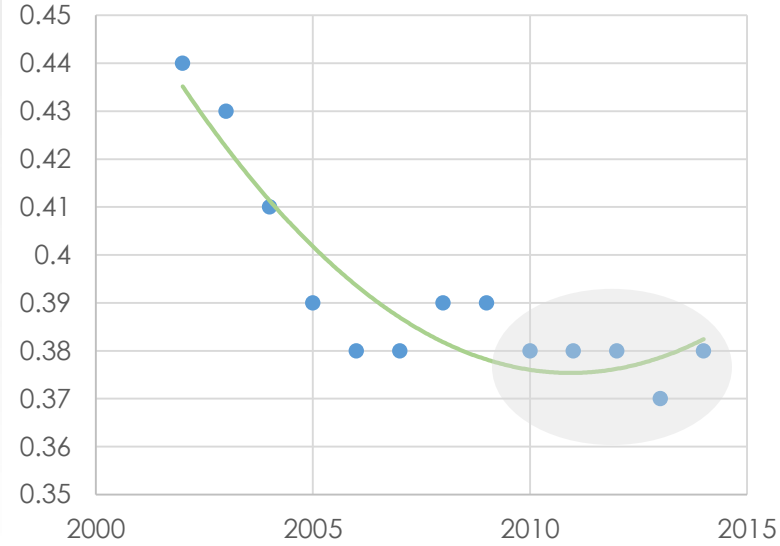

Sanayileşme ve gelir dağılımı ilişkisi

Brezilya

Türkiye

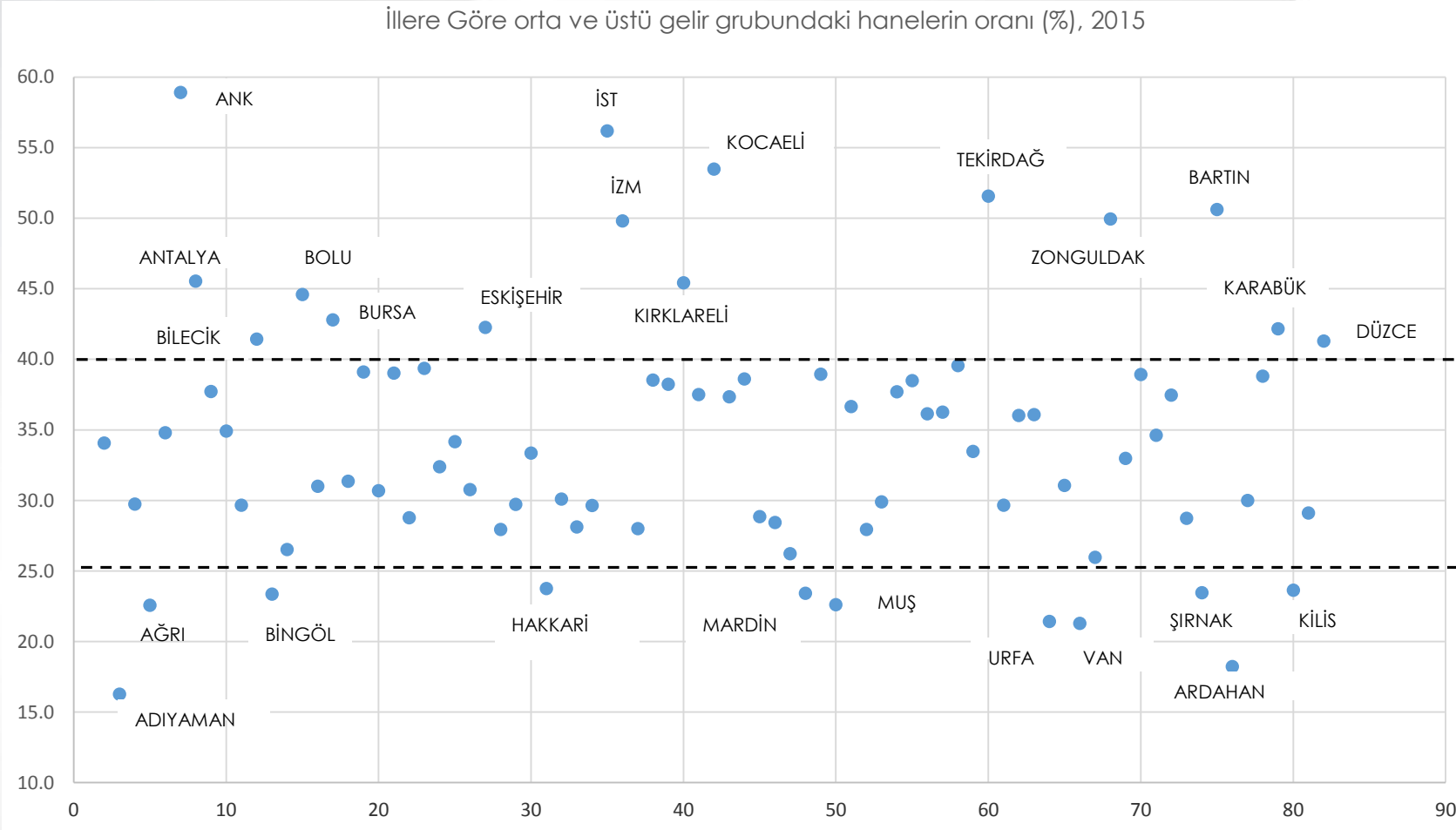

Kaynak: Bayar ve Günçavdı (2018)

Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirine göre P80/P20 oranı, 2006-2017

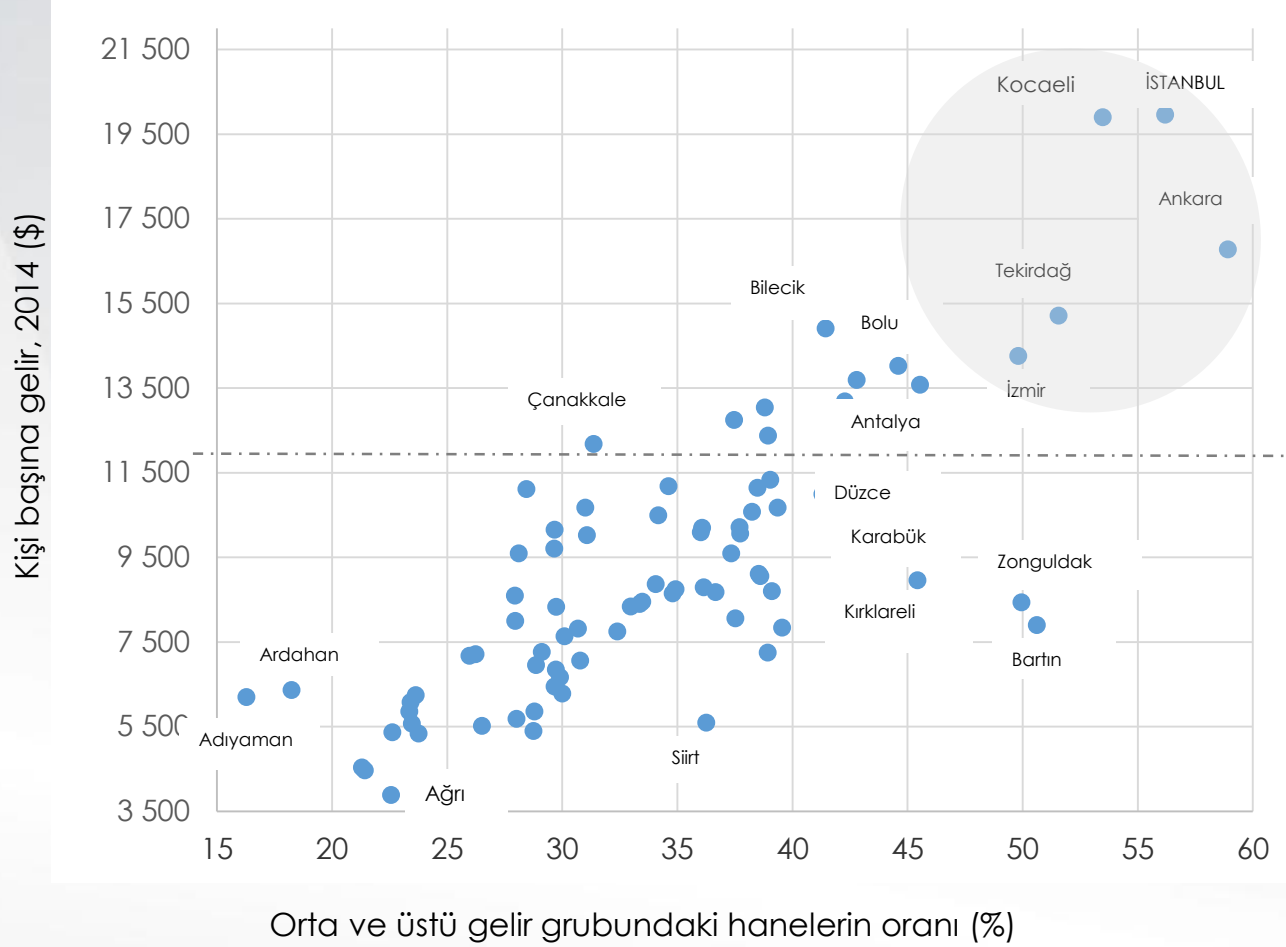
[Türkiye, İBBS 1. Düzey - Turkey, SR Level 1]												
	Yıllar - Years											
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Türkiye	9,6	8,1	8,1	8,5	7,9	8,0	8,0	7,7	7,4	7,6	7,7	7,5
TR1 İstanbul	6,7	5,3	6,0	5,9	6,4	6,2	6,4	6,6	6,1	7,1	7,4	8,2
TR2 Batı Marmara	6,3	5,3	5,7	6,4	6,5	6,3	6,2	5,4	5,4	6,1	6,3	6,5
TR3 Ege	8,6	6,7	7,1	6,8	6,9	7,1	6,7	6,3	5,9	6,1	6,0	5,8
TR4 Doğu Marmara	6,9	6,8	5,3	6,2	5,5	5,0	5,6	5,0	5,2	5,4	5,1	5,3
TR5 Batı Anadolu	8,0	6,2	7,3	7,7	6,6	6,7	6,5	7,1	7,2	6,7	7,0	6,3
TR6 Akdeniz	9,2	8,1	6,6	7,2	7,1	7,2	7,5	7,1	7,4	7,2	7,5	6,9
TR7 Orta Anadolu	5,5	5,1	5,6	6,8	6,2	6,3	6,2	5,6	5,9	5,5	6,0	5,1
TR8 Batı Karadeniz	7,1	6,0	6,1	7,0	6,1	5,7	5,7	5,4	5,5	5,8	5,5	5,4
TR9 Doğu Karadeniz	6,7	5,6	6,4	6,2	5,3	5,1	4,8	4,7	4,9	5,3	5,5	4,7
TRA Kuzeydoğu Anadolu	7,1	7,9	8,8	7,8	7,6	7,0	7,2	7,3	7,3	6,7	6,0	5,2
TRB Ortadoğu Anadolu	7,8	7,2	7,0	7,5	7,6	8,3	7,0	6,4	6,8	6,5	6,9	6,2
TRC Güneydoğu Anadolu	7,3	6,3	7,1	7,9	7,3	7,5	6,7	6,7	6,4	6,9	6,3	5,9

İllere Göre Orta ve Üst Gelir Gruplarının Oranı (%), 2015

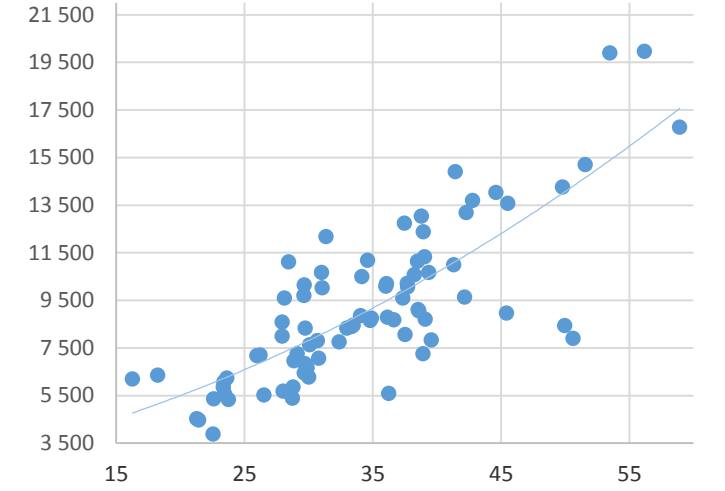

Genel olarak «sanayi» faaliyetlerin yoğunlaştığı illerde orta ve yüksek gelir grubunun nüfus içindeki payı yüksek.

Kişi başına gelir arttıkça, hangi gelir grubunun ağırlığı artmakta?

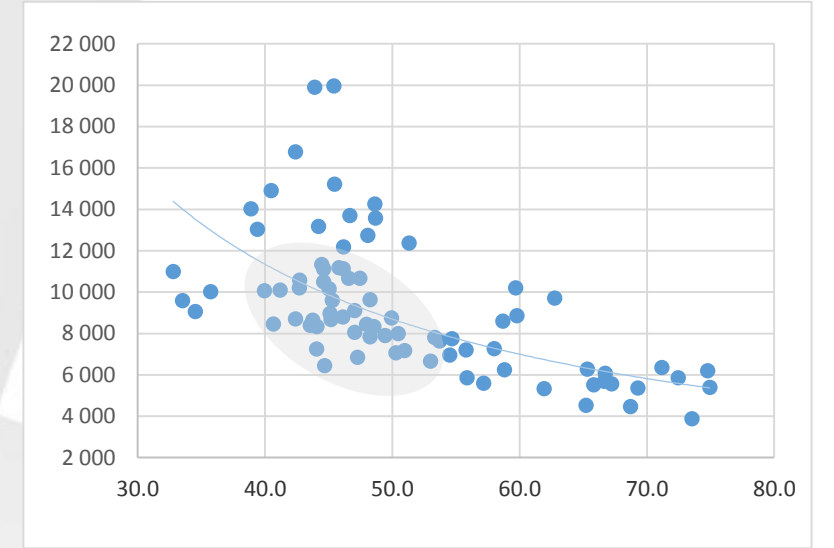
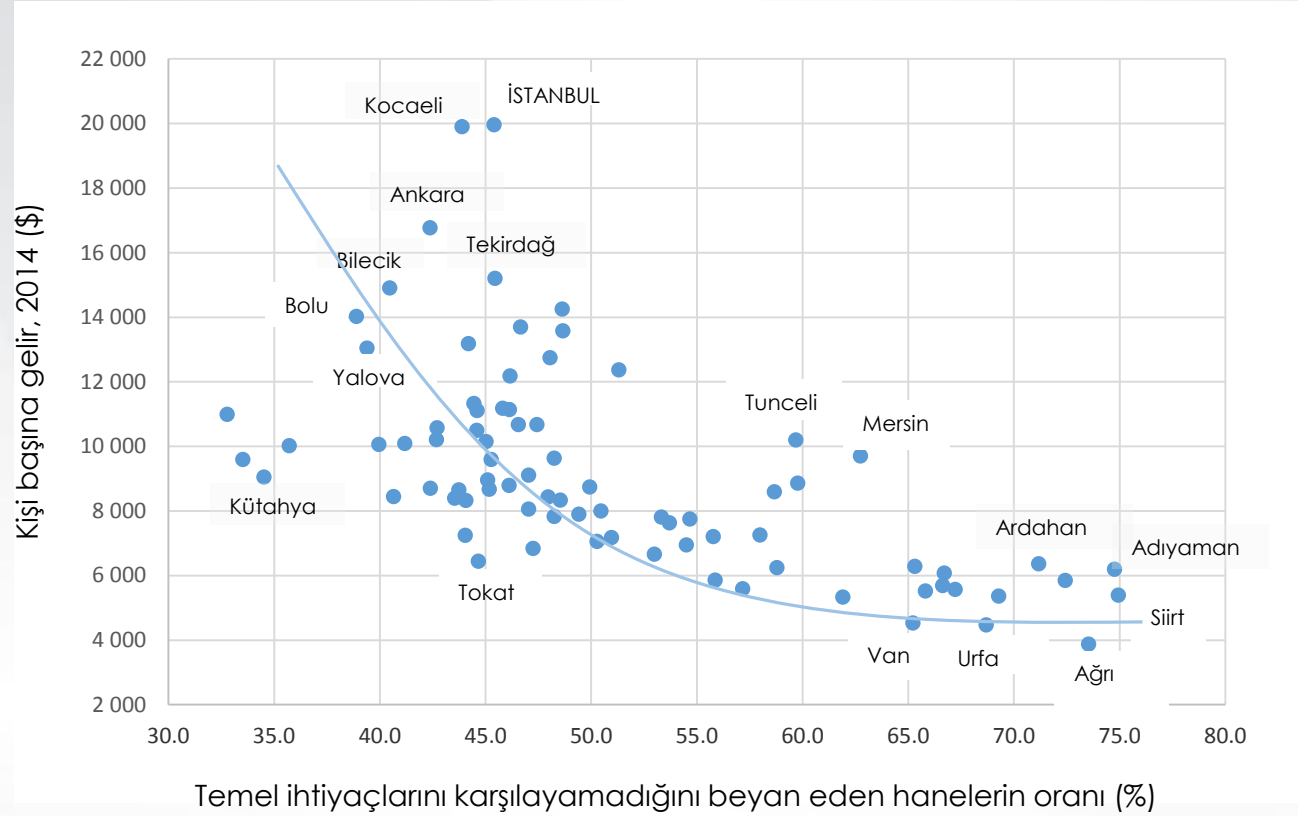

Türkiye
ortalaması
=\$12,112

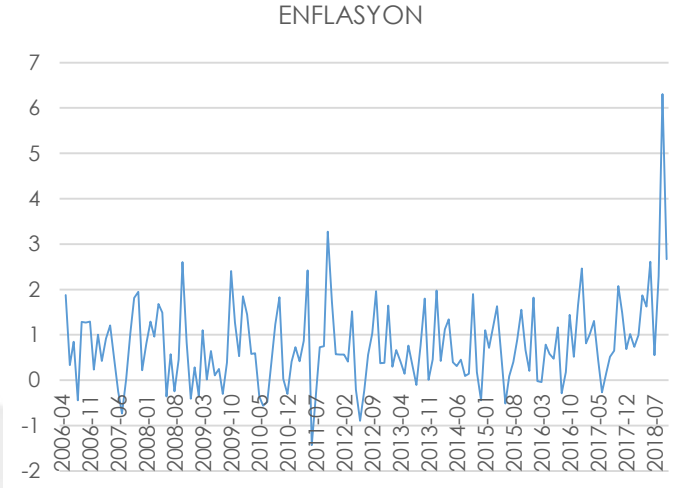
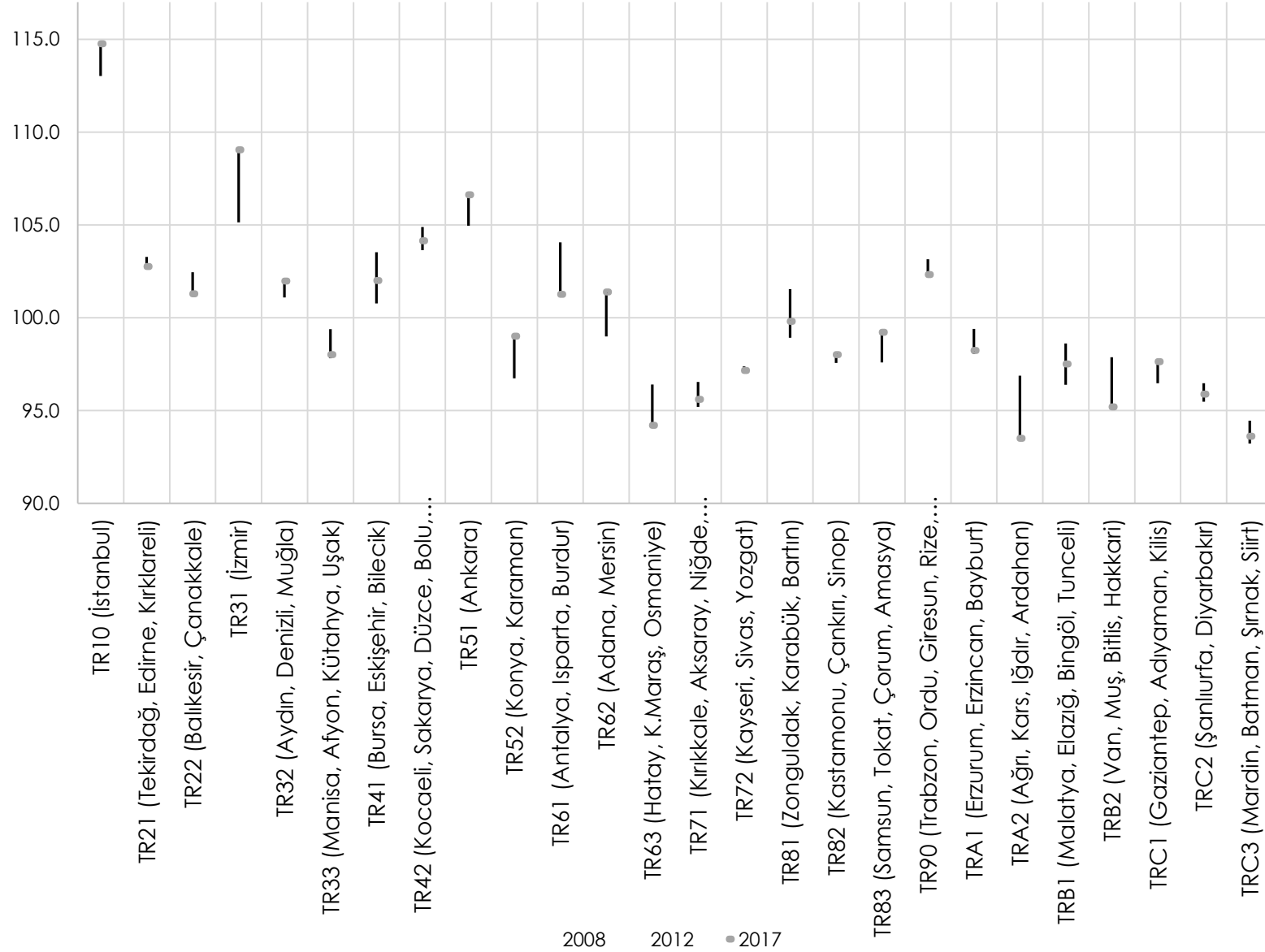
İller düzeyince kişi başına gelir arttıkça, orta ve üst gelir grubunun oranının arttığı görülmekte. Bu durum kişi başı gelirin yüksek olduğu illerde, orta ve üst gelir grubunun nüfus içindeki payının yüksek olmasından anlaşılmakta. Bu aynı zamanda gelir düzeyi düşük illerde orta ve üst gelir sınıfının düşük olması anlamına gelirken, ülkemizdeki «liberal demokrasinin» de en önemli sorununa işaret etmektedir.

Temel ihtiyaçlarını karşılayamadığını beyan eden hanelerin oranı ile gelir düzeyi arasındaki ilişki

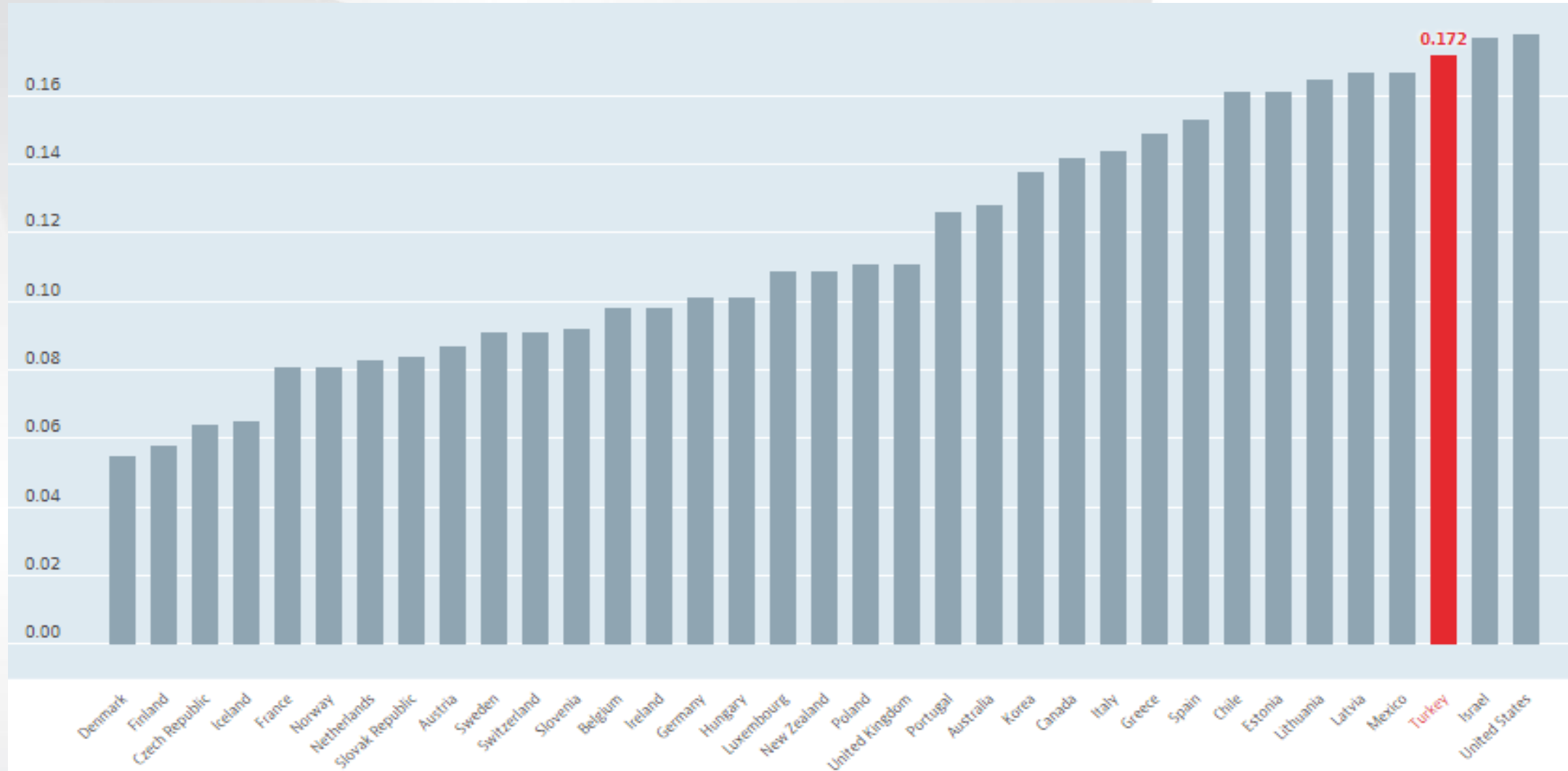
Kişi başına gelirin düşük olduğu illerde, temel ihtiyaçlarını karşılayamadığını ifade eden hanehalkı sayısındaki artış dikkat çekmektedir.

Bölgesel fiyat Endeksi düzeyleri

Doğuya gittikçe,
fiyatlar düşmekte;
yıldan yıla varyasyonu
da azalmakta.

Yoksulluk meselesi

Kaynak: OECD, 2016

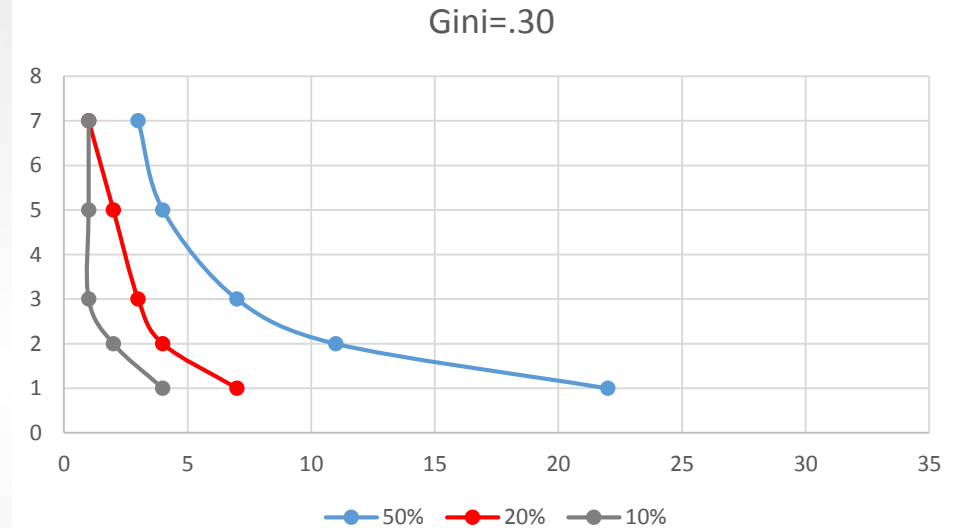
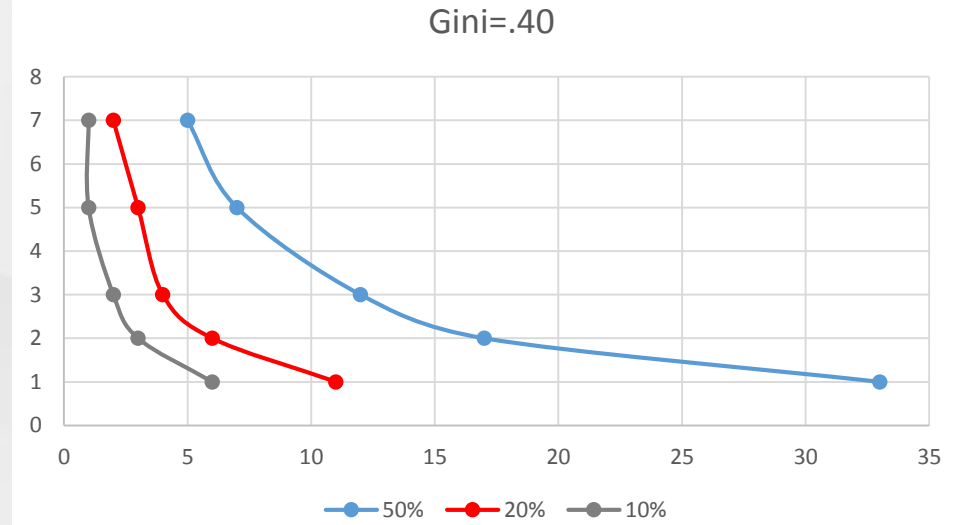
Yoksullukla etkin mücadele için «nitelikli» büyümek şart

	Hipotetik	Yoksullukta azalma oranı (%) [*] (Δp)	Yoksullukta aşağıda belirtilen miktarda azalma için gerekli süre ^{**} (t)		
	büyüme oranları (%)		Δπ =50%	Δπ =20%	Δπ =10%
	(g)				
Gini katsayısı: 0.40					
Senaryo 1	7	-14	5	2	1
Senaryo 2	5	-10	7	3	1
Senaryo 3	3	-6	12	4	2
Senaryo 4	2	-4	17	6	3
Senaryo 5	1	-2	33	11	6

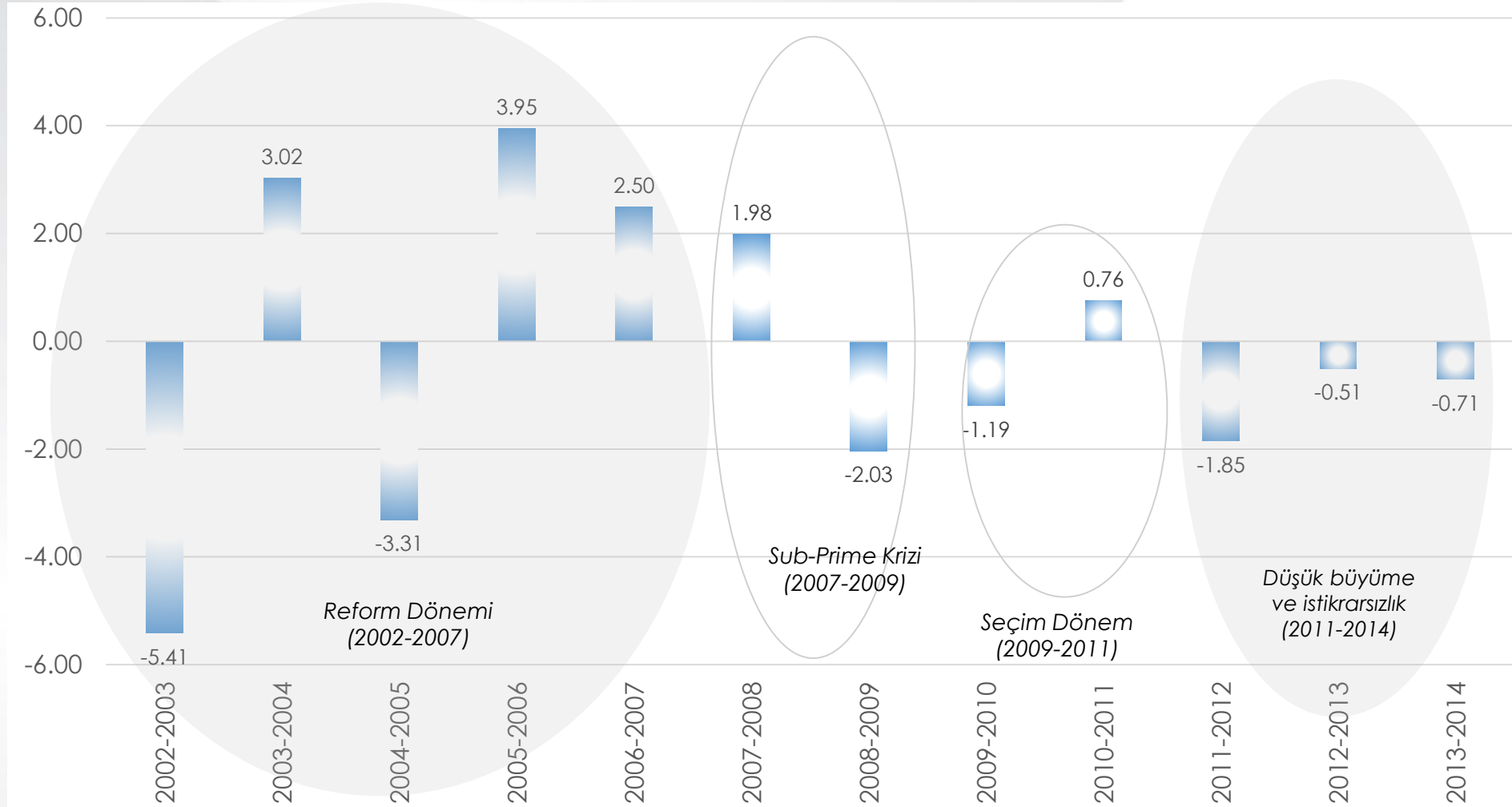
Gini katsayısı: 0.30					
Senaryo 1	7	-22.4	3	1	1
Senaryo 2	5	-16	4	2	1
Senaryo 3	3	-9.6	7	3	1
Senaryo 4	2	-6.4	11	4	2
Senaryo 5	1	-3.2	22	7	4

^{*} $\Delta p = -9,33 \cdot (1 - Gini)^3 \cdot g$ (Bu hesaplama yöntemi Ravallion (2004)'da alınmıştır).

^{**} $t = \ln(1 - \Delta\pi) / \ln(1 - \Delta p)$.

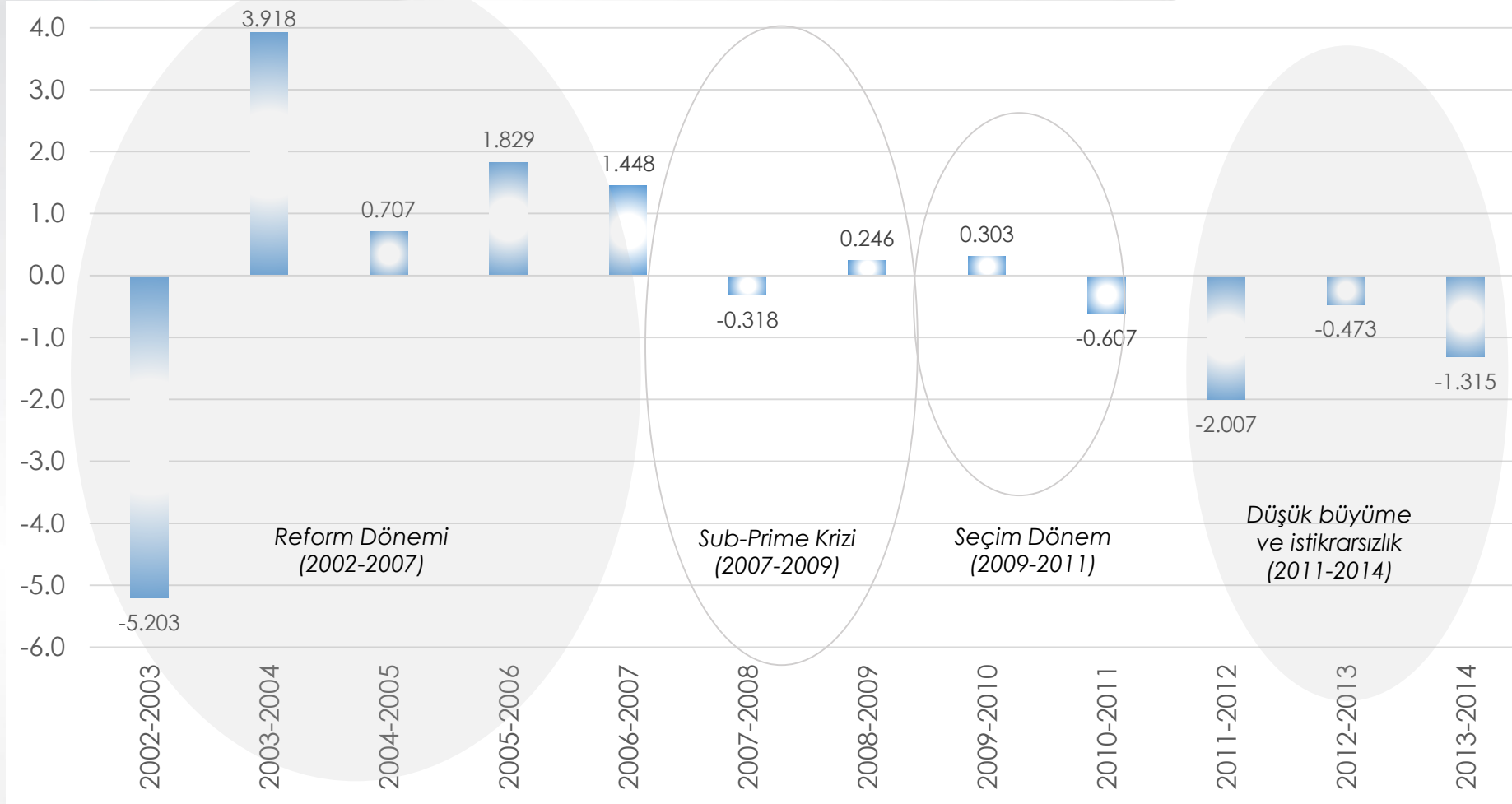

Genel Yoksulluktaki Değişim (Yoksulluk Oranı) (%)

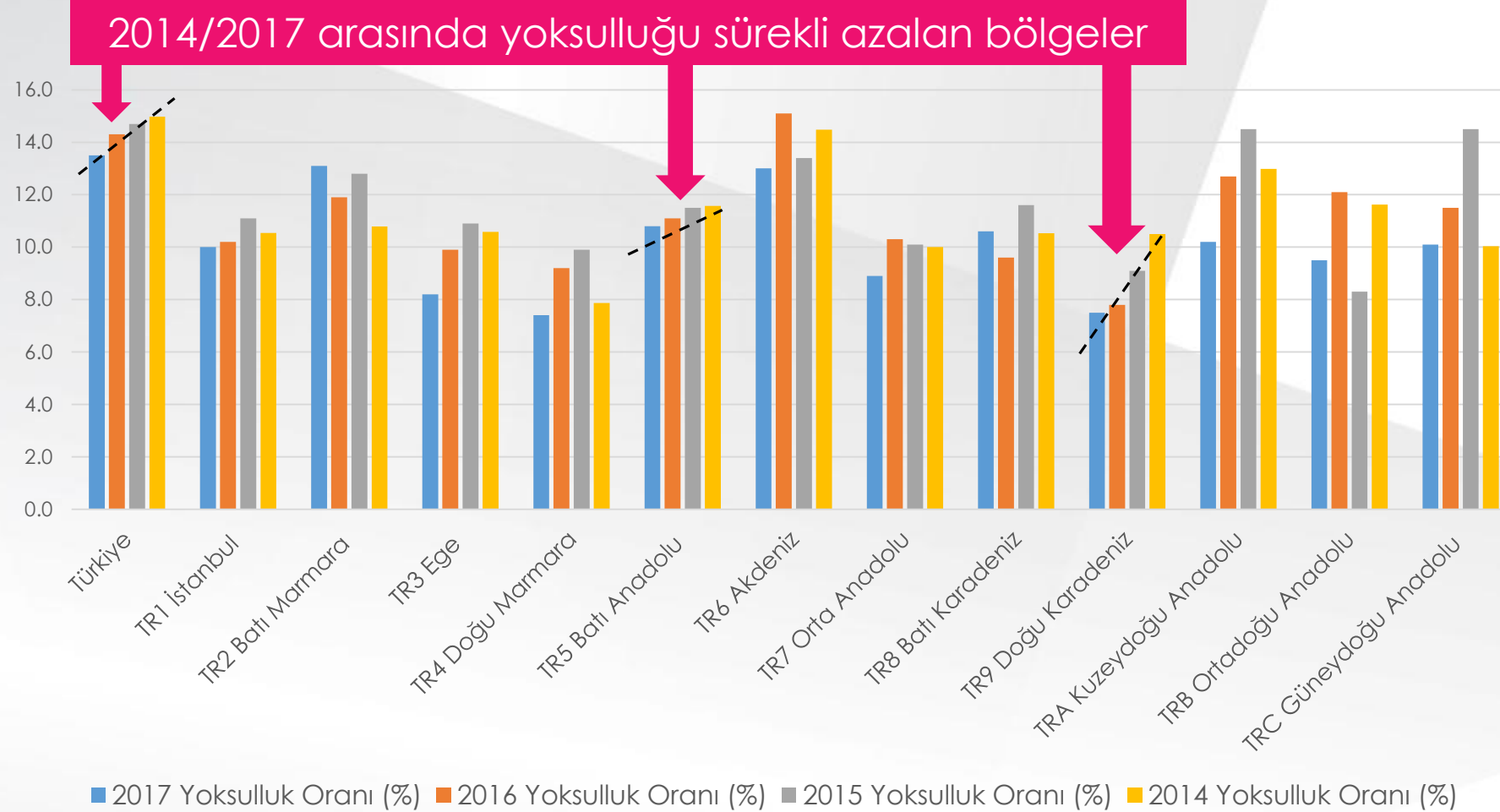
Kaynak: Bayar ve Günçavdı (2018)

Genel Yoksulluktaki Değişim (Yoksulluk Açığı) (%)

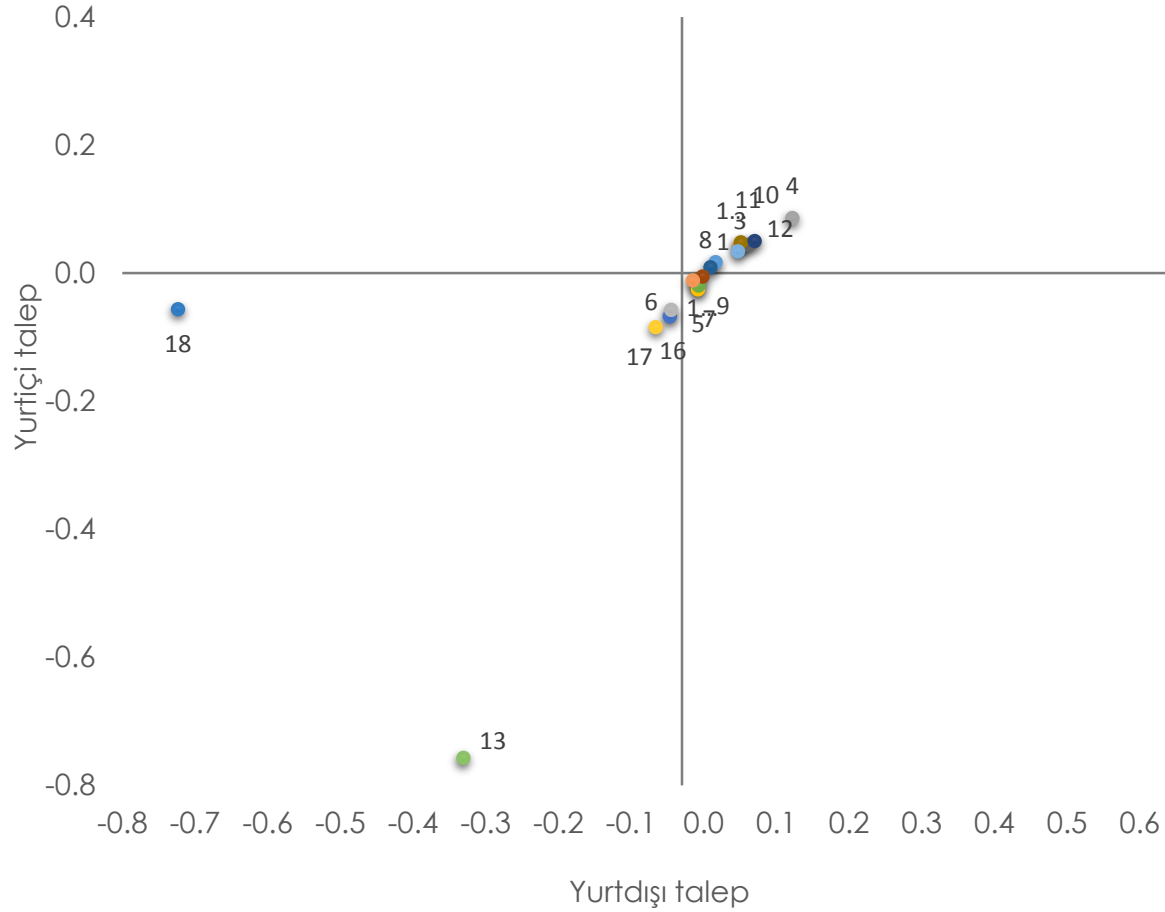
Kaynak: Bayar ve Günçavdı (2018)

Bölgesel Yoksulluk Oranları (2014/2017)

Kaynak: TÜİK

Kaynak yaratmak için ihracat ve pazar tercihleri

Sektörler	Yurtiçi piyasalar	Yurtdışı Piyasalar	Toplam ihracattaki pay (%) (2015)
S1 Gıda	Tamamlayıcı	Normal	7.6
S3 Tekstil	Tamamlayıcı	Normal	10.1
S4 Konfeksiyon	Tamamlayıcı	Normal	9.3
S5 Deri ve ilişkili ürünler	İkame	Normal	0.8
S6 Ağaç ve ağaç ürünler	İkame	Tutulmayan	0.5
S7 Kağıt	İkame	Normal	1.3
S8 Kimya ve eczacı ürünleri	Tamamlayıcı	Normal	5.6
S9 Lastik ve plastik ürünler	İkame	Normal	4.8
S10 Diğer metal olmayan ürünler	Tamamlayıcı	Normal	2.9
S11 Basit metal	Tamamlayıcı	Normal	13.2
S12 İşlenmiş metal ürünler, makina hariç.	Tamamlayıcı	Normal	4.8
S13 Makina vb.	İkame	Tutulmayan	9.0
S14 Elektrikli aletler	Tamamlayıcı	Normal	4.0
S15 Motorlu araçlar	İkame	Normal	13.8
S16 Diğer ulaştırma araçları	İkame	Tutulmayan	1.6
S17 Mobilya ve diğer imalat	İkame	Tutulmayan	4.9
S18 Bilgisayar, elektrikli ve optik araçlar	İkame	Tutulmayan	2.3

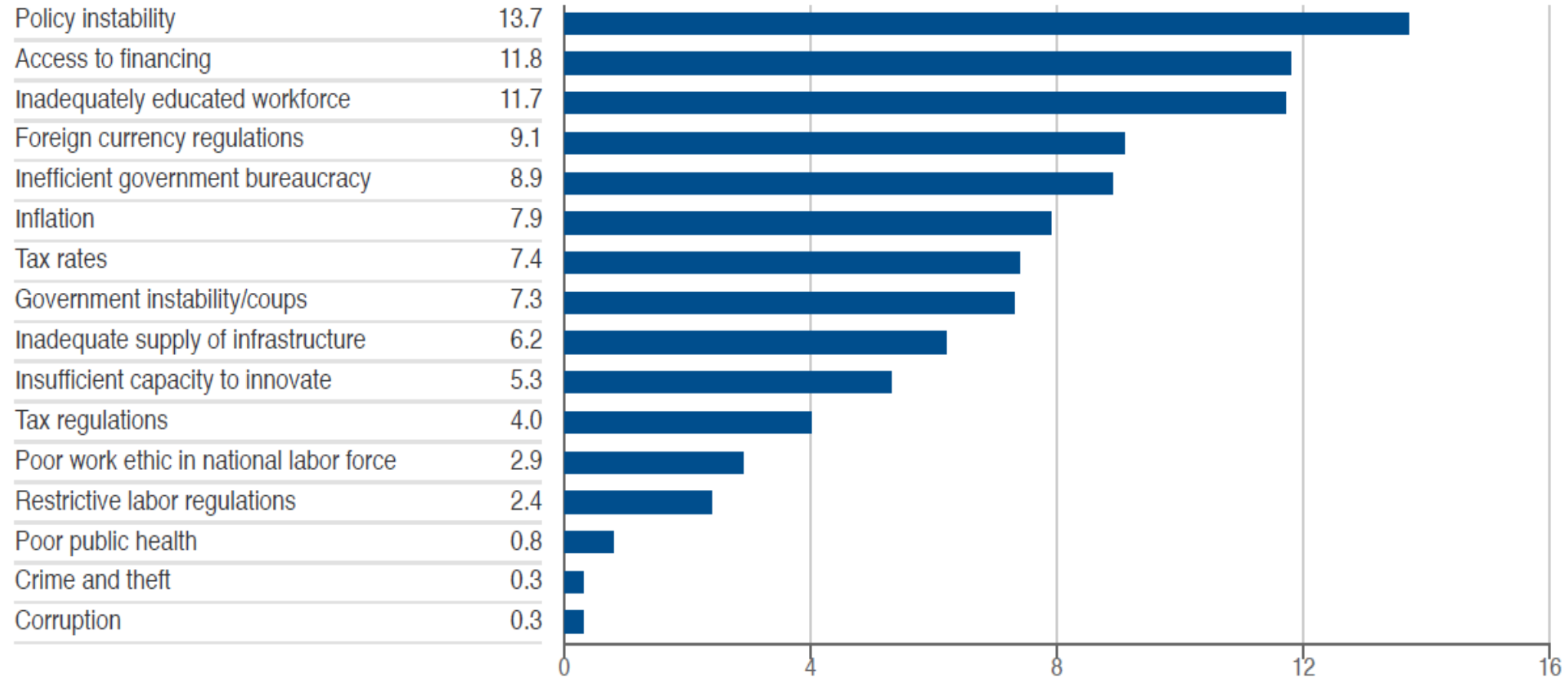
Kaynak: Günçavdı ve Kayam (2017)

İhracatın yurtiçi talep ile rekabetini en aza indirilip, dış pazarlarda talep edilebilirliğinin artırılması gerekmektedir. Nisbi olarak teknoloji yoğun ürünlerin yüksek gelirli pazarlarda talep edilebilirliği sağlanmalı.

Türkiye ekonomisinin rekabet gününü belirleyen faktörler

Most problematic factors for doing business

Source: World Economic Forum, Executive Opinion Survey 2016

Nasıl Bir Büyüme?

- Dünya ekonomisinin içinde bulunduğu yeni konjöktüre uyum bakımında,İstihdam yaratan, ekonomideki kronik hale gelmiş gelir eşitsizliği ve yoksullukla mücadelede katkıda bulunacak bir büyüme modeli;
- Giderek kıtlaşan kaynakların verimliliğini arttıracak, sanayi çekişli daha «nitelikli» bir büyüme modeli;
- Katma değer arttıracak; bunun için de ekonominin ithal girdi bağımlılığını azaltacak, seçici bir «ithal ikamesi» ile desteklenecek bir büyüme modeli;
- Günümüz tüketici tercihleriyle uyumlu bir üretim modeli yardımıyla yurtiçi talebin ithalat doğurucu etkisini en aza indiren bir büyüme modeli;
- İhracatta pazara yönelik iş stratejileri ile teşvik edilen ve belli ölçüde iç taleple ayrıışan bir üretim kapasitesinin oluşmasına yol açacak bir büyüme modeli.

Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi (2015-2018) 'nin Değerlendirmesi

«Dünyada ve ülkemizde oluşan yeni koşullara uygun, mevcut sanayi yapısını geliştirici yeni bir sanayi stratejisinin oluşturulması gerekmektedir. Bu stratejinin eskisinde yeralan birtakım tutarsızlıkları ve yanlışlıkları gidermesi beklenir.»

“Orta-yüksek ve yüksek teknolojili ürünlerde Afro-Avrasya’nın tasarım ve üretim üssü olmak”

Seçilen vizyon ile stratejik hedefler arasında ve ülkenin mevcut üretim yapısı arasında tutarsızlıklar mevcut.

1. Türkiye’de ihracat büyük ölçüde yurtiçi talebin artışı şeklinde oluşur; iki pazar arasında ikame derecesi yüksektir. Afro-Avrasya bölgesindeki pazarlar ile yurtiçi piyasa arasında ikame derecesinin düşük olma ihtimali var.
2. Türkiye’deki üretim yapısının teknolojik bakımdan gelişimi için AB vb ülkelerdeki tüketici tercihlerini dikkate alması daha doğru bir strateji olacaktır. Öte yandan Afro-Avrasya pazarlarındaki tüketici tercihlerini mevcut üretim yapımızın teknolojik olarak gelişimine katkısı düşük olacaktır.
3. Ülkemizde pazara yönelik üretim kapasitesi oluşturulmadığı gibi, yatırımlarda belirleyici olan iç pazardır.
4. Böyle bir vizyon yereldeki ekonomik sorunlarımıza çok fazla referans verir nitelikte değildir. Hatta bu sorunların giderilmesine yönelik bir çözüm önerilmemektedir.

Mevcut Vizyondaki
aksaklıklar

Teşekkürler!
Prof.Dr. Öner Günçavdı
guncavdi@itu.edu.tr